

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy a sportu

Bakalářská práce

Historie tělesné výchovy a sportu v Příbrami

Vypracoval: Václav Doležal

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jan Štumbauer, CSc.

České Budějovice, 2019

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

University of South Bohemia in České Budějovice

Faculty of Education

Department of Sports Studies

Bachelor thesis

History of physical education and sport in Příbram

Author: Václav Doležal

Supervisor: Doc. PaedDr. Jan Štumbauer, CSc.

České Budějovice, 2019

Bibliografická identifikace

Název bakalářské práce: Historie tělesné výchovy a sportu v Příbrami

Jméno a příjmení autora: Václav Doležal

Studijní obor: Tělesná výchova a sport

Pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu PF JU

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PaedDr. Jan Štumbauer CSc.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2019

Abstrakt:

Tato bakalářská práce pojednává o historii a současné situaci v tělesné výchově a sportu v Příbrami. Především pak o vývoji jednotlivých tělovýchovných spolků a průběhu jejich činnosti od počátků až do současnosti. V práci se věnuji všem významným odvětvím sportu v Příbrami. Vývoj sportu ve zvolené oblasti je řazen do dílčích etap podle významných milníků historického vývoje naší země. Práce je rozdělena na čtyři historická období. První kapitola bakalářské práce pojednává o stručné historii města Příbrami. Druhá část popisuje činnost Sokola a prvních sportovních oddílů, od jejich založení do roku 1945. Třetí část popisuje období po válce 1945 až do převratu 1989 a zabývá vznikem a vývojem jednotlivých tělovýchovných jednot, sportů a organizací v Příbrami. Čtvrtá kapitola zachycuje významný historický vývoj a vznik nejvýznamnějších sportovních oddílů od roku 1989 až do roku 2018. Nejstarší informace byly čerpány z dochovaných kronik, archivních materiálů jednotlivých sportovních oddílů, literatury a dobových novinových článků. Informace ze třetí a čtvrté etapy jsou doplněny zajímavostmi z rozhovorů s pamětníky o zakládání tělovýchovných oddílů a dílčích sportovních událostech.

Klíčová slova: Příbram, fotbal, historie, lední hokej, Sokol, sport, tenis, tělesná výchova, oddíl.

Bibliographical identification

Title of the bachelor thesis: History of physical education and sport in Příbram

Author's first name and surname: Václav Doležal

Field of study: Physical education and Sport

Department: Department of Sports studies

Supervisor: Doc. PaedDr. Jan Štumbauer. CSc.

The year of presentation: 2019

Abstract:

This bachelor thesis is about the history and current situation of Physical education and sport in the city of Příbram. Primarily it is about the development of individual physical education associations during their activities from the beginning until now. In this thesis I deal with all important sport sections in Příbram. The development of sport is divided into sub-stages according to important facts of historical phases of our country. This work consists of four historical parts. The first part deals with the brief history of our city, the second one describes activities of the sport team Sokol and first sport teams from their foundation to the year 1945. The third part describes the period after the second world war to the year 1989, so called Velvet Revolution. This part is about beginning and continuing individual sport units, sports and organizations in Příbram. The fourth part focuses on the foundation and next progression of the most important sport teams between 1989 – 2018. The oldest facts are taken from preserved cronicles, archive materials of individual sport teams, literature and period articles. The information of the third and fourth parts also contain interesting dialogues with witnesses about the establishment of sport units and sectional sport events.

The Keywords: Příbram, fotbal, history, ice hockey, Sokol, sports, tennis, physical education, team.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 26. 4. 2019

Podpis studenta

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, panu doc. PaedDr. Janu Štumbauerovi, CSc., za odborné vedení cenné rady, které mi poskytl během zpracování této bakalářské práce. Dále děkuji panu Peškařovi, panu Wimmerovi a slečně Misterkové, kteří mi poskytli řadu písemných i fotografických materiálů a také mi pomohli získat informace o historii mnoha sportů v Příbrami.

OBSAH

1 Úvod	8
2 Metodologie	9
2.1 Cíl, úkoly a předmět práce	9
2.1.1 Cíl práce	9
2.1.2 Úkoly práce	9
2.1.3 Předmět práce	9
2.2 Metody práce	9
2.3 Rozbor pramenů	10
3 Stručný nástin historie města Příbram	12
4 Historie tělesné výchovy a sportu v Příbrami v letech 1862–1945	16
4.1 Počátky sportu v Příbrami	16
4.2 Tělovýchovná jednota Sokol	21
4.3 Fotbal	25
4.4 Lední hokej	28
4.5 Cyklistika	30
4.6 Atletika	32
4.7 Volejbal	32
4.8 Skauting	32
4.9 Klub českých turistů	33
5 Historie tělesné výchovy a sportu v Příbrami v letech 1945–1989	35
5.1 Tělovýchovná jednota Sokol	35
5.2 Fotbal	36
5.3 Lední hokej	38
5.4 Malá kopaná	40
5.5 Atletika	41
5.6 Cyklistika	43
5.7 Motocyklový sport	46
5.8 Automobilový sport	47
5.9 Softbal	48
5.10 Plavání	49
5.11 Sálková kopaná	51
5.12 Jachting	51
5.13 Házená	52
5.14 Tenis	53
6 Historie tělesné výchovy a sportu v letech 1989–2018	55
6.1 Tělovýchovná jednota Sokol	55
6.2 Fotbal	55
6.3 Cyklistika	58
6.4 Volejbal	62
6.5 Sportovní aerobik	64
6.6 Bojové sporty	65
6.7 Plavání	66
6.8 Rallye Příbram	67
6.9 Hokej	68
6.10 Tělovýchovná a rekreační zařízení města Příbrami (TĚREZA)	69
7 Závěr	71
Referenční seznam pramenů a literatury	72
Seznam použitých zkratk	73

1 Úvod

Tato bakalářská práce pojednává o historii tělesné výchovy a sportu v Příbrami. Toto téma jsme zvolili, protože jsem se v Příbrami narodil, aktivně se věnuji sportu a také mě zajímá historie místa, ve kterém jsem vyrůstal a začínal se sportem. Začínal jsem jako fotbalista v nedaleké vesnici TJ Sokol Pičín, následně jsem prošel žákovským hokejovým mužstvem HC Příbram a poté jsem začal s cyklistikou, kde jsem měl největší spojitost s oddílem CK Příbram.

V práci se věnujeme počátkům organizovaného sportu v Příbrami. Historie sportu je rozdělena do hlavních metodických kapitol. Každá z nich popisuje, co se odehrávalo v daných letech. V první kapitole se věnujeme charakteristice a historii města Příbram, která nejvíce proslula jako královské horní město. Za druhé světové války byla v okolí Příbrami oblast silného partyzánského hnutí. Za komunistického režimu význam Příbrami vzrostl díky těžbě uranu.

Druhá kapitola se věnuje vzniku organizované tělesné výchovy a sportovních spolků, které se v Příbrami datují od roku 1862, kdy byla založena tělovýchovná jednota Sokol. Dále jsou v této kapitole popsány začátky prvních zakládajících spolků a klubů v Příbrami. Tato kapitola končí v roce 1945. Třetí kapitola datuje období od roku 1945 do roku 1989.

Čtvrtá kapitola se věnuje novodobé historii tělesné výchovy a sportu v Příbrami od roku 1989, kdy dochází k pádu komunistického režimu na území tehdejšího Československa, do současnosti, tedy roku 2018. Toto období se vyznačuje také zakládáním nových sportovních klubů. Jelikož se jedná o velmi rozsáhlé a časově náročné téma, bude práce rozdělena na konkrétní sportovní oddíly, které přinesly městu Příbram velké sportovní úspěchy, a to jak na výkonnostní, či profesionální úrovni. Myslím, že bakalářská práce na toto téma by mohla být přínosem nejenom pro mě k tomu, abych mohl úspěšně ukončit své studium, ale i pro město a obyvatele města Příbram, kteří se o sport zajímají.

2 Metodologie

2.1 Cíl, úkoly a předmět práce

2.1.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je na základě všech dostupných historických pramenů a literatury, popsat historii tělesné výchovy a sportu v Příbrami od vzniku prvních spolků po současnost.

2.1.2 Úkoly práce

- Provést detailní obsahovou analýzu všech dostupných písemných a fotografických pramenů, dále dobových periodik, literatury, vzpomínek pamětníků a internetových zdrojů.
- Popsat historii města a pokusit se nalézt historické souvislosti mezi obecným vývojem společnosti a vývojem tělovýchovy a sportu.
- Utřídit jednotlivé kapitoly, vytyčené dle významných historických milníků ve vývoji země a popsat v nich vývoj sportovních odvětví a tělovýchovných spolků ve městě.
- Nashromáždít co nejvíce dobových fotografií a materiálu, následně materiál roztřídit, upravit, zařadit do textu a opatřit jej titulky, k podání co nejpřesnějšího obrazu vývoje sportu ve městě.

2.1.3 Předmět práce

Předmět bakalářská práce je z územního hlediska vymezen katastrální hranicí dnešního města Příbram. Z hlediska časového se jedná o období od vzniku prvních organizovaných tělovýchovných spolků až po současnost. Z věcného hlediska je předmět práce zaměřen výhradně na historii organizované tělesné výchovy a výkonnostní sport.

2.2 Metody práce

Bakalářská práce patří ke standardním historickým pracím aplikovaným. Zpracovává dějiny tělovýchovy a sportu na určeném území a je v ní kladen důraz především na maximální možné poznání historických pramenů, tedy detailní obsahovou analýzu veškerých archivních fondů, tištěných pramenů, periodik z daného období, fotografií a dalších obrazových materiálů, literatury a internetových zdrojů.

Pro interpretaci a zpracování získaných dat jsme zvolili standardní historické metody, a to metodu přímou, u které se jedná o prosté popisování historie z jednoho, nebo více zdrojů. Dále byl v práci použit synchronní přístup, který umožňuje řadit události do dílčích podkapitol, dle jednotlivých sportovních odvětví. K periodickému vymezení vývoje v čase jsme vybrali metodu progresivní, která slouží k popisu minulosti a ucelení jednotlivých událostí, jak po sobě následovaly od nejstarších k nejnovějším. Další metodou, kterou práce využívá především pro popis nejmodernějších dějin, je metoda autobiografická a biografická.

Celá práce je řazena do třech historických etap a z nich vycházejících kapitol. První etapa je datována od počátků tělovýchovy do roku 1945. Druhá kapitola datuje období od roku 1945 až po rok 1989. Poslední kapitola je zaměřena na novodobou historii existujících spolků a také na novodobé moderní spolky v Příbrami, které vznikli po roce 1989. V textu jsou uvedeny citace a odkazy dle citační normy APA. Na konci práce je abecedně seřazený seznam použité literatury. Časové údaje, ať už zápis denní doby, nebo doby trvání sportovních výkonů, jsou v práci zaznamenávány dle pravidel českého pravopisu. Citace zdrojů a odkazy uvedené pod čarou jsme zvolili pro celkovou přehlednost práce.

2.3 Rozbor pramenů

Většinu informací jsme získali sekundární analýzou, a to rozbořením písemných pramenů. Dále jsme pracovali s informacemi odvozenými z historických pramenů doplněnými primární analýzou. Ta popisuje vzniklé procesy historických vývojů, činnost lidí a to, co se zachovalo. Naším prvním zdrojem pro získání poznatků a relativních pramenů o historii tělesné výchovy a sportu v Příbrami byl okresní archiv v Příbrami. Nedílnou a velmi důležitou součástí našeho průzkumu byly rozhovory s bývalými i současnými funkcionáři místních sportovních oddílů, kteří byli velmi vstřícní a poskytli mi řadu velmi důležitých informací. Fotografické materiály jsem získal během zpracovávání pramenů, a to především z publikací, periodik a dostupných internetových stránek. Dále jsem čerpal z periodik uložených v archivním fondu v Příbrami, kde jsem našel několik úryvků týkajících se Příbramského sportu. Nejvíce mi však pomohly písemné prameny, které jsem

získal pomocí pamětníků, kteří mi zapůjčili oddílové kroniky nebo pamětní knihy, ve kterých byly důležité informace o vzniku a vývoje jednotlivých oddílů a jednot. Rovněž jsem ve své práci použil fotografických pramenů, zejména dobových fotografií a textové přílohy jsem vytvořil pomocí získaných materiálů většinou z osobních zdrojů, kronik, almanachů, nebo periodik.

3 Stručný nástin historie města Příbram

Okresní město Příbram leží ve Středočeském kraji, pod úpatím Brd, přibližně 50 km jihozápadně od Prahy. Příbramí protéká řeka Litavka a také příbramský potok. V centru města můžeme najít dva rybníky, který právě již zmiňovaný příbramský potok propojuje. Nadmořská výška města je okolo 500 metrů, přičemž nejvyšší vrchol zdejší krajiny, se nachází v Brdech. Ve výšce 860 metrů nad mořem je Tok hlavním lákadlem pro vysokohorské turisty. Příbram je rozložena o ploše 33 km². Obyvatelstvo čítá přibližně 33 tisíc obyvatel. Jedno z největších hornických muzeí v České republice, připomíná zdejší důlní činnost, a proto je Příbram nazývána historické hornické město. Nyní, po ukončení důlní činnosti, je zde velice proslulé a velmi známé poutní místo Svatá Hora, které se nachází na kopci přímo nad centrem města. Centrum města je spojené se Svatou Horou krytým schodištěm, což je také velmi navštěvovaným místem. Dalším vrcholem v Brdech je zalesněný hřbet Třemošná, který je krásně viditelný nad západní částí města. V okolí Příbramska se nyní nachází mnoho hald s vytěženou zeminou, které jsou typické pro podobu krajiny tohoto města.¹

Obrázek 1. Malba města Příbram z 19. století, na kopci významné poutní místo a barokní stavba Svatá Hora, která je spojena s centrem města krytým schodištěm. Zdroj: Historie – Město Příbram, [online]. [cit. 2019 – 4 – 3]. Dostupné z <https://pribram.eu/mesto-pribram/o-meste/historie.html>.

¹Historie – Město Příbram, [online]. [cit. 2019 – 4 – 3]. Dostupné z <https://pribram.eu/mesto-pribram/o-meste/historie.html>.

Roku 1216 se datuje první zmínka o Příbrami, když byla majetkem pražského biskupství. Pro středověké horníky byla Příbram od počátku atraktivním místem, protože zvláštní geologická stavba terénu byla velmi bohatá na těžbu stříbra a železa. Na konci třináctého století se zde začala těžit surovina právě stříbro. Počátkem čtrnáctého století patřil statek Příbram urozenému velmoži Hroznatovi.

Tím, že Příbram ležela zhruba ve třetině cesty mezi jihozápadním pohraničím a českou metropolí, bylo toto město bezpečným útočištěm k přenocování pro pražského arcibiskupa, tehdejší nejvyšší hlavu církve v Čechách, když si budoval jednotnou správní organizaci po celé zemi a absolvoval osobní návštěvy všech krajů.

Právní jistoty měšťanů slavnostně potvrdil roku 1406 právě pražský arcibiskup. Žili zde většinou čeští obyvatelé, i když stříbrná ruda zde držela i dost Němců, kteří zde těžili. Rozhodně zde nebylo usedlé měšťanstvo, protože horníci přicházeli a odcházeli kvůli úspěchům či neúspěchům v těžbě, a tak tvořili zvláštní komunitu, která příliš nesplynula s usedlým obyvatelstvem.

Často se zde střídali také královi věřitelé, kteří Příbram spravovali, protože Příbram byla jeho majetkem. O dlouhodobou prosperitu však zájem neměli. Rychlé vykořistění statku byl jediný důvod, proč Příbram obhospodařovali. Obavy z toho, že obec Příbram poklesne na pouhou ves, byly značné. Největší nadějí pro měšťany byla stále těžba stříbra, v níž se také velice upínali. Od počátku 16. století se rozvíjela velmi rychle a ve velkém rozsahu. Na blízké Březové hoře založili zvláštní osadu němečtí horníci z Krušných hor, kteří do města přicházeli. Čekalo se, že tu brzy vznikne významné horní město, protože zástavní pán Příbramě Jindřich Pešík roku 1525 zavedl pro zdejší horníky jáchymovské právo.²

Třicetiletá válka mezi léty 1618–1648 přinesla městu hluboký přelom. Těžce postižené a několikrát zničené město byl výsledek tohoto období. Z válečné zkázy se Příbram plně zotavila až za necelých 50 let. Značnější zdroj příjmů na přelomu 17. a 18. století plynul z úspěšné těžby železa, což napomohlo městu k lepším časům. Mariánská kaple Svatá Hora přinesla náboženský převrat v Příbrami ještě

²Historie – Město Příbram, [online]. [cit. 2019 – 4 – 3]. Dostupné z <https://pribram.eu/mesto-pribram/o-meste/historie.html>

dříve, než v jiných městech, protože zástupy lidu, ale i panovníci a šlechta hojně navštěvovali toto nejslavnější poutní místo v Čechách.

Obrázek 2. Příbram roku 1898, náměstí T. G. Masaryka. Zdroj: Fryš, J., (2016). *Příbram v proměnách času*. Plzeň: Starý most.

Těžba začala být úspěšná a dále se rozvíjela na sklonku 18. století. Město rychle rostlo a zalidňovalo se. V celé habsburské monarchii světově proslula Příbram, jako místo nejvýnosnější těžby, a tak se stala sídlem centrálních báňských institucí a v polovině 19. století i báňské akademie. Naprostou většinou však zisky z bohatství vyváženého z hlubin plynuly do Vídně. Pouze nepatrný zlomek čtyř horních podílů zbýval samotnému městu. Ale i z toho si obec dokázala vybudovat důležité střední školy, roku 1874 učitelský ústav a roku 1884 gymnázium Slavnostního povýšení na královské horní město dosáhlo sousední městečko Březové Hory roku 1897. I v době ekonomického a populačního poklesu však zůstávalo dost věcí, které toto místo dělaly neobyčejným. Svatá Hora zůstávala cílem četných procesí, světově proslulé doly nepřestávaly přitahovat množství návštěvníků, a také množství škol všech stupňů až po Vysokou školu báňskou.³

V okolí Příbrami byla oblast silného partyzánského hnutí v době druhé světové války. V nedaleké Slivici byla osvobozena sovětskými partyzány kapitána Olesiňského, kde padly údajně poslední výstřely druhé světové války na evropském

³Historie – Město Příbram, [online]. [cit. 2019 – 4 – 3]. Dostupné z <https://pribram.eu/mesto-pribram/o-meste/historie.html>.

kontinentu (11. května 1945), následující den se tam vzdaly poslední jednotky německého Wehrmachtu. Nový zvrat v dějinách Příbrami nastal polovině dvacátého století. Novou epochu zdejšího dolování zahájil počínající uranový věk ve stínu studené války - opětný růst města díky rychlému rozvoji těžby uranu. Rozrůstala se tu architektura s ponurými kasárenskými fasádami. Kolem stavení a šachet se tyčily hlídkové věže a hrozivé bariéry z ostnatých drátů, a na nich hlídali ozbrojení dozorcí trestance poslané na otrockou práci.

V listopadu 1989 došlo k procitnutí Československa ke svobodě, a tak i Příbram stála opět na prahu nové epochy. Starobylé doly na stříbro a olovo i velké báňské podniky i novodobé doly na uranovou rudu, zanikly.

Obrázek 3. Příbram náměstí T. G. Masaryka z jihovýchodní strany rok 1968. Zdroj: Fryš, J.,(2016). *Příbram v proměnách času*. Plzeň: Starý most.

Kovohutě, dříve Státní huť na stříbro a olovo v Příbrami, hrály také v historii města důležitou roli. Kovohutě Příbram jsou dnes díky své lokalizaci, výrobnímu programu, a udržováním tradic jedinou výrobní organizací na Příbramsku a v České republice, která je téměř 7 století bez přerušení věrná svému původnímu poslání a která je nástupnickou organizací všech předchozích, které na Příbramsku tvořily a udržovaly hornicko-hutnické tradice. Příbram je nazývána Středočeské Palermo kvůli trestné činnosti, což je typické pro organizovaný zločin.⁴

⁴ Velfl, J.,(2003). Příbram v průběhu staletí. 2. vyd. Příbram: Městský úřad.

4 Historie tělesné výchovy a sportu v Příbrami v letech 1862–1945

4.1 Počátky sportu v Příbrami

Počátky sportovních aktivit ve městě se pojí se vznikem prvních spolků. Od počátku devatenáctého století lákaly Brdské lesy k pěším výletům především české vlastence. Oblíbeným cílem byla hradní zřícenina památného Valdeka, rodového sídla Viléma Zajíce, na začátku 14. století významného podporovatele české královny Elišky Přemyslovny. Při příležitosti pětistého výročí postavení hradu Karlštejn (Karlův Týn) podnikli příbramští vlastenci výlet na hrad v srpnu 1857. Organizovaná turistika vznikla až v březnu 1889, iniciátorem založení odboru Klubu českých turistů v Příbrami, jednoho z pěti nejstarších odborů tohoto klubu u nás, byl profesor báňské akademie a turista Josef Hrabák.

Činnost členů spolku se soustředila na vytvoření zázemí pro turisty obecně a na organizování vlastních túr. Členové spolku zřizovali turistické ubytovny ve městech, systematicky zakládali značené turistické cesty, usilovali o budování dřevěných rozhleden na vhodných návrších a pořádali přednášky.

První tělocvična v Příbrami byla vystavěna ve dvoře hlavní školy v červnu roku 1860. Šlo o tzv. letní tělocvičnu, vhodnou k používání pouze v letních měsících. Jednoduchý, dřevěný a nevytápěný přístřešek vybavený potřebným nářadím ale postačil. Začátkem dvacátého století patřily podobné přístřešky na venkově k běžným součástem školních budov. Učitel a především aktivní cvičitel Sebestián Malý byl propagátorem výuky tělocviku na příbramské hlavní škole. Byl to také osvícený pedagog a houževnatý vlastenec. Rozvoj města začal pěstovat i skutečný sport, a to při pěším výletu pořádaném pražskými sokoly na hrad Křivoklát i díky účasti příbramského lékárníka Čenka Hnilici a krupaře Jana Šembery. Ustavující valná hromada zdejšího Sokola se konala v srpnu roku 1860, který měl ze začátku 50 členů. Jednalo o obchodníky, živnostníky, úředníky a také devět akademiků. Členové Sokola byli ovšem i Němci, což svědčí o specifiku zdejšího prostředí, daném existencí německo-jazyčného báňského učiliště. Členy výboru se stali například, Blažej Mixa, poštovník a pozdější starosta města Karel Hail, nebo voskař a pozdější zemský poslanec a starosta města a profesor Báňské akademie Jan Šubrt.

Sokolskou myšlenku a nezdolný duch charakterizovali hlavně pěší výlety. V červnu roku 1863 se 37 členů v krojích vydalo na dvoudenní výlet na hrad Zvíkov, což bylo první velkou prezentací tělocvičné jednoty. Příbramští sokolové rádi absolvovali výlety na místa spjatá s českou historií. Putovalo se například na Třemšín, na již zmíněný Karlštejn, Stražiště u Dobré Vody, Žebrák a Točnick a na nedaleký hrad Valdek. Navštěvovali i místa v těsném okolí města, například dnes téměř zapomenutou Květnou, Bytíz nebo Dubno. Absolvovali také pochod v krojích na brdský Valdek, kde ve spolupráci se sokolskou Hořovickou jednotou bylo provedeno ladné cvičení na náradí. I takovou podobu měla dobová představa pěstování mužnosti, hrdosti a nepoddajnosti.

Pravidelná cvičení, ideálně dvakrát týdně, byla hlavní náplní činnosti. V lednu roku 1863 uspořádala jednota v sále měšťanské besedy první veřejné cvičení. Proběhly zde ukázky šermu a také prostocviky a cvičení na náradí. Sokolové se věnovali i hře v kuželky. Sokolská jednota získala díky sbírce finance na nákup základního náradí (hrazda, kruhy, bradla, kůň, koza, žebříky). Bánští akademici, kteří si s sebou do Příbrami přinesli tělocvičnou průpravu z Prahy, vedli první cvičení. Na pozvání sokolů občas přijeli i pražští cvičitelé, kteří vyučovali bratry správnému tělocviku. Někteří vedli kurzy pro samostatné cvičitele, kterým se pro Příbram stal Jan Pleticha. Zpočátku se cvičilo jedenkrát v týdnu, později dvakrát až třikrát, skuteční borci však cvičili denně. Společných cvičení se účastnilo 20 osob.

V červnu roku 1864 byl sjednocen podle pražského vzoru stejnokroj, do tradiční podoby spodní červené košile, vlněných kalhot přepásaných černým páskem s kovovým monogramem zastrčených do vysokých shrnovacích bot a svrchního vlněného kabátku se šňůrami. Jednoduchá čapka s pérem doplňovala kroj, jehož nošení bylo výsadou. Povinně se oblékal na všechny akce jednoty a po jejich skončení se musel odložit a nebylo možné v něm navštívit jinou akci.

V červnu 1864 pochodovala příbramská garda na pomoc revoluční Praze a sokolové používali prapor z této akce. Na připravované rozvinutí sokolského praporu (šlo o teprve druhý sokolský prapor v českých zemích, prvním byl prapor Sokola pražského) však vrhlo stín odepření jeho církevního posvěcení zdůvodněné tím, že spolek nemá náboženský účel. Přesto slavnost nakonec v srpnu 1864 proběhla ke všeobecné spokojenosti sokolů a vyvolala živý zájem přihlížejících.

Řada místních spolků se sokolských akcí, na které byly srdečně zvány, účastnila jen výjimečně, ovšem například někteří měšťané byli členy jak ostrostřeleckého sboru, tak Sokola. Členská základna, podobně jako v případě jiných uskupení čítala dosti členů, ale aktivnímu cvičení se věnovala jen malá část (roku 1865 měl Sokol 120 členů, z toho 60 cvičenců). Jelikož cvičící menšina podléhala rozhodnutím a nápadům necvičící většiny, docházelo k občasným neshodám.

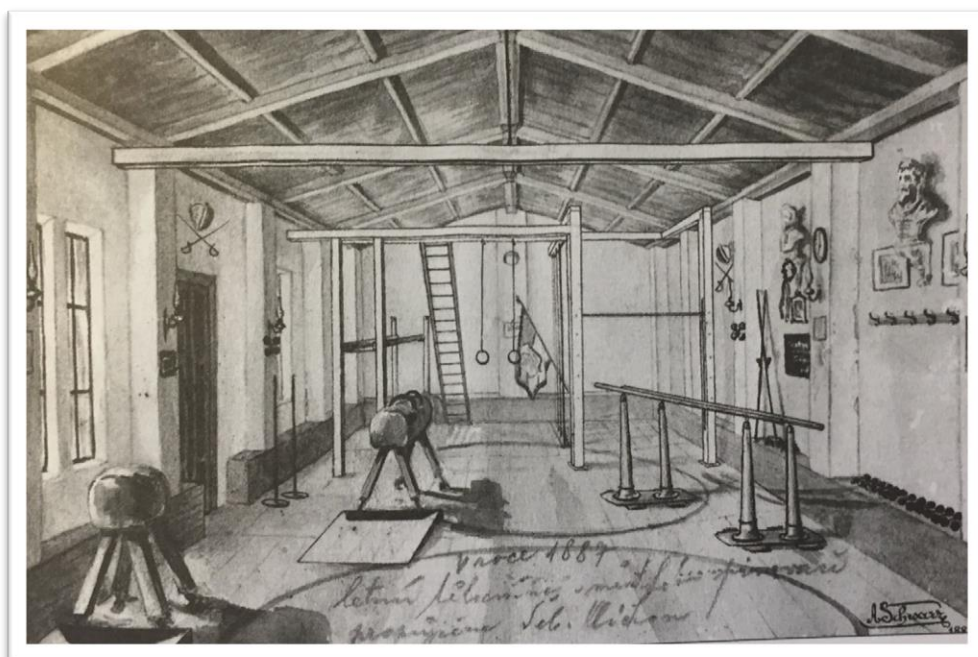
Nepřehlédnutelnou překážkou byla absence vhodných prostor ke cvičení. Cvičilo se v létě v tzv. letních tělocvičnách příbramských škol a v zimním období cvičili sokolové až do roku 1867 v Měšťanské besedě. Dočasně využívali prostory hostince U Zlatého soudku a Šplíchalova hotelu. Nadějně svého času vypadala možnost cvičit v přízemní místnosti Střelovny. S příchodem rokycanského sládka Šebastiána na přelomu roku 1867 a 1868 Kličky došlo k zásadní změně. Jednota našla zapáleného podporovatele, spřízněnou duši a také obětavého člena.

Obrázek 4. Rokycanský sládek a majitel příbramského pivovaru Šebastián Klička, který se v Příbrami velkou mírou zasloužil na rozvoji tělovýchovy. Zdroj: Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

Tento nový nájemce městského pivovaru nechal na vlastní náklady upravit pro sokoly tělocvičnu v přilehlé restauraci. I tento prostor měl však své limity, hlavní nedostatek byl nemožnost vytápění. Jednotě se podařilo získat pro zimní měsíce vhodné prostory v tělocvičně gymnázia na přelomu let 1886–1887 zdarma.

V červenci roku 1903 byla konečně po mnoho letech vytrvalého úsilí otevřena na tzv. Panské louce budova nové sokolovny, vystavěné jako většina tehdejších příbramských budov v historizujícím neorenesančním slohu. Město se zaručilo za dluhy vzniklé překročením rozpočtu. Pořádaly se zde koncerty, zábavy, byla tu zřízena i restaurace a v sokolovně cvičili za nájemné žáci příbramských škol, aby se zmenšil dluh. Stavba dalšího sálu byla zahájena v roce 1911. Sokolovna se stala vyhledávaným prostorem pro sokolská cvičení a společenské programy jednoty (taneční zábavy, besedy apod.). Letní cvičiště za sokolovnou bylo zřízeno v roce 1913.

Obrázek 5. Malba příbramské sokolovny s dobovým tělocvičným nářadím v roce 1903. Zdroj: Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

V rámci sokolské jednoty založen v roce 1880 byl bruslařský odbor. Jako samostatný Bruslařský klub byl založen již od ledna 1887. Na Hořejší Oboře se nacházelo kluziště a zpočátku šlo víc než o sportovní výkony spíše o sportovně laděnou společenskou promenádu na bruslích. Klouzání, jak bylo odvětví oficiálně nazýváno v upravených stanovách jednoty již v roce 1882, probíhalo v pozdních odpoledních hodinách. Na kluzišti vyhrávala hornická kapela a led byl osvětlen plynovým hořákem. Poněkud výlučnější podoby nabylo bruslení o 12 let později. Správce ledu se staral o bezpečnost a kvalitu ledu, zároveň bylo zavedeno vstupné. Právě bruslení bylo jedním z prvních sportovních odvětví, do něhož se začaly poprvé

aktivně zapojovat také ženy, a to nejen jako bruslařky, ale i jako funkcionářky spolku. Od roku 1882 začal Sokol organizovat pro své členy tzv. „cvičení v ohebnosti tancem“, kam byly zvány i ženy, kdy kromě tance zahájila jednota také cvičení svých členů do terče. Požadavek na cvičení se v hudbě a zpěvu patřil neodmyslitelně k uvedeným dovednostem. Provozovalo se také veslování a plavání, které je v Příbrami zmiňováno již k létu 1855, kdy byly na náklady obce vystavěny na Dolejší Oboře tzv. koupele. Bývalý voják Jozef Dupák a mistr v plavání byl tehdejší dohlížitel zdejších koupelí, který zde dobrovolně učil chlapce plavat.

Obrázek 6. Zamrzlý rybník na Dolejší Oboře na konci 19. století. Zdroj: Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

V roce 1901 vznikl vzdělávací odbor Sokola a v roce 1907 také jeho jízdní odbor. Jednota vlastnila jednoho koně, na hromadná cvičení si koně půjčovala. Teprve roku 1902 se v příbramské jednotě vyčlenil samostatný ženský odbor. V roce 1896 byla sokolská tělocvičná jednota založena na Březových Horách. Počátky příbramského hasičského sboru se formovaly taktéž pod sokolskými křídly.

V roce 1892, avšak mimo rámec Sokola byl ve městě založen klub velocipedistů (první bicykl se v Příbrami objevil roku 1881), sdružující jak cyklisty, kteří jízdu na kole již ovládali, tak začátečníky. Zájemci si mohli za úplatu trénovat jízdu na vlastních nebo klubových strojích na cvičišti, které patřilo ke klubu. Zároveň bylo možné zapůjčit si klubové kolo na půl dne nebo na celý den a absolvovat

samostatný výjezd. K jízdě používala původně kola ráfková. V roce 1898 klub zakoupil dvě nová, pohodlnější a lehčí kola s pryžovými pneumatikami,

Společné cyklistické výlety členů klubu se staly samozřejmostí. Nejčastěji se jezdilo na Dobříš, Rožmitál nebo Březnice. Roku 1899 byl založen samostatný klub velocipedistů na Březových Horách a v uvedeném roce sdružoval 26 aktivních cyklistů.

Další sportovní novinkou v Příbrami byl v roce 1899 lawn-tenis. Hřiště pro mladý a od devadesátých let 19. století velmi populární sport bylo speciálně upraveno na venkovním hřišti příbramského gymnázia u Střelovny. Gymnaziální profesor Antonín Tůma byl nadšeným propagátorem a učitelem tenisu. Studenti Vysoké školy bánské, kteří stáli u zrodu fotbalu, hokeje a volejbalu se také velmi zasloužili o rozvoj tělovýchovy.⁵

4.2 Tělovýchovná jednota Sokol

Vznik sokolského hnutí v Čechách se datuje od 16. února 1862, kdy Miroslav Tyrš, Jindřich Fugner, JUDr. J. Gregr a prof., Tonner založili Tělocvičnou jednotu Pražskou, od 1864 Sokol Pražský. Po příkladu této první sokolské Jednoty bylo v Čechách v téže roce založeno dalších 9 jednot - mezi nimi i Sokol Příbram.

Podnětem k založení Sokola v Příbrami byla účast lékárníka Čeňka Hnilici a krupaře Jana Šembery na manifestačním pochodu vlastenců na Karlštejn, který uspořádala Tělocvičná Jednota Pražská. Po návratu z výletu domu, začali oba příbramští nadšenci propagovat sokolskou myšlenku. Na padesát příbramských vlastenců se sešlo v roce 1862 v hostinci u Heroldů, aby slavnostně vyhlásili založení Sokola Příbram. Tak byl založen v Příbrami Sokol a již v počátcích se stalo jeho členy 50 místních občanů.

Téměř polovina z 50 zakladatelů a prvních členů jednoty byli živnostníci, vedle toho bylo 15 úředníků a písařů a 9 posluchačů báňské akademie, mezi nimi i několik Němců. Úředníci vstupovali do spolku hojnější měrou teprve později.

⁵ Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

Tělovýchovná jednota byla rozdělena na dva odbory v květnu 1877, z nichž jeden byl tělovýchovný, druhý hasičský, avšak na přímý Tyršův popud byl hasičský odbor zrušen a spolek se plně věnoval svému vlastnímu poslání.

Ke změně stanov došlo roku 1881, která se týkala programu činností i organizace spolku. Program spolku vycházel z hesla zdravá mysl ve zdravém těle a byl proti dosavadnímu rozšířen vedle tělovýchovy, která sama byla nyní obohacena o střelbu, plavání, veslování, bruslení i na činnost kulturní a zábavní. Každoročně volený výbor valným shromážděním se skládal z předsedy, jeho náměstka, pokladníka, šesti členů a tří náhradníků a volil ze svého středu jednatele a kontrolora, z řad všeho členstva pak hospodářského správce, sbormistra a dozorce. Valná hromada volila dále náčelníka, na jehož návrh byli ustavováni cvičitelé, jemu podřízení.

Zahájení pravidelného cvičení bylo sice ihned, avšak začalo brzo stagnovat, protože se konalo v často nevyhovujících pronajímaných a různě propůjčovaných městských sálech. Činností jednoty bylo hlavně pořádání výletů, jejichž součástí byla veřejná cvičení. K založení dalších tělocvičných jednot Sokol na Příbramsku významně přispěla tato veřejná cvičení. Příbramští napomohli vzniku sokolských jednot i v Písku, Hořovicích a Dobříši v letech 1867–1868. Jedna z několika zajímavých akcí, které se Sokolové účastnili, bylo odhalení pomníku J. Fugnera na Olšanských hřbitovech nebo například stavby Žižkova památníku u Přibyslavi. První všesokolský slet se konal v Praze na Střeleckém ostrově v roce 1882, na němž cvičilo 720 mužů.

Otevření nově postavené sokolovny, bylo velmi důležitou událostí pro jednotu, která v prvních letech své existence svou vlastní tělocvičnu neměla. V roce 1884 se datují první snahy o výstavbu Sokolovny, kdy byla radě města Příbrami podána první žádost o přidělení pozemku, ale jednotě nebylo vyhověno. Městské zastupitelstvo v Příbrami se rozhodlo a darovalo příbramskému Sokolu pro stavbu tělocvičny místo na tzv. Panských lukách teprve koncem ledna roku 1902. Ještě v tom samotném roce se zavázal stavitel Josef Štván uvést stavbu pod střechu a v roce 1903 zcela dokončit. Ing. Alois Eška bezplatně zpracovával plány. Město dodalo potřebné dříví a kámen též zdarma.

Pod záštitou městské rady byla v červenci 1903 Sokolovna slavnostně otevřena. Sokol Příbram sice získal vlastní domov, ale ocitnul se v těžkých finančních obtížích. Jednota musela splácet dluhy za náklady spojené se stavbou 17 let. Obec, na které byl spolek celou dobu značně závislý, si jako ručitelka vyhradila rozsáhlá práva při rozhodování o správě budovy, a spolek musel různé místnosti pronajímat, aby získal peníze potřebné pro splátky. Roku 1930 bylo nutno rozšířit budovu o zvláštní přístavek s novou tělocvičnou, protože byl sál vyhrazen i pro jiné účely. Velký sál Sokolovny měl rozměry 22.1*14.5*10 metrů. Fugnerův sál pak 18*7 metrů.

Celkový rozpočet včetně zařízení činil 63.500 korun. Do základů byla vložena schránka s fotografiemi, písemnostmi a doklady o minulém i současném stavu jednoty. Až do roku 1914 trvalo jednotě splatit dluhy na budově, protože původní rozpočet byl překročen a vyhoupl se až na 73.000 korun. President Tomáš Garrigue Masaryk v roce 1920 navštívil Příbram a během své návštěvy si pohlédl i Sokolovnu.

Během 1. světové války začalo cvičení mužů upadat, ale zato se velmi aktivně začaly projevovat ženy. Více jak 60 členů odešlo na fronty první světové války, mezi kterými si válka vybrala 11 obětí. Po rozdělení cvičitelského sboru na mužský a ženský v roce 1916, byla zvolena kromě náčelníka také náčelnice, cvičitelka a další funkcionářky. Během války nebyla sokolovna změněna v nemocnici, jako například učitelský ústav a sirotčinec, členové Sokola však pomáhali pořádáním sbírek a hmotnými dary personálu i raněným vojákům lazaretu.

Velmi bohatá byla i kulturní činnost, divadelní představení, přednášky, zájezdy apod. Dramatický odbor, který byl ustaven v Příbrami, přetrval řadu let. Jedním z nejvýznačnějších členů ve dvacátých letech se stal bratr Josef Klán. Náčelníkem byl zvolen v roce 1918. Jeho tvůrčí činnost měla velký význam. Ozdobou všech význačnějších sokolských podniků byly Klánovy Slovanské tance. Sedmdesátiletí sokolové cvičili ve staré gardě, kterou založil taktéž Josef Klán.

Podmínky pro činnost Sokola zlepšil i vznik Československé republiky v roce 1918. Růst počtu členstva i na venkově si vynutil hned po převratu zřizování poboček příbramské jednoty v okolních obcích. Již koncem roku vznikla pobočka v Podlesí, v červnu roku 1919 v Pičíně, později v Dolních Hbitech, Obecnici, Drahlíně, Lhotě, Kamýku a Dubně, z nichž některé se rozrostly, že se mohly osamostatnit.

Nové pojetí tělovýchovy se projevilo i v práci Sokola zaváděním různých sportovních disciplín.

Organizačně se příbramská jednota v této době zbavila posledních svérázných rysů a přizpůsobila se do všech podrobností jednotným a všeobecně platným stanovám. Podle nich stál v čele jednoty výbor, který tvořili starosta, tři jeho náměstkové, náčelník, náčelnice, vzdělavatel a dalších 16 členů výboru s 8 náhradníky. Výbor byl ročně volen valnou hromadou, která rozhodla i o obsazení míst tří hospodářských a účetních dozorců. Zvláštní úseky agendy byly svěřeny jednateli, pokladnímu a účetnímu.⁶

V roce 1927 bylo zakoupeno po několikaletých jednáních promítací zařízení Kino-Sokol, které začalo promítat v hlavním Tyršově sále. V lednu 1929 byl založen lyžařský odbor, který vlastnil pět párů lyží, a již v únoru se členové vydali na první závody pořádané píseckou jednotou. Dorostenec Polák vyhrál závod na 5 km, bratr Široký dokončil závod na 12 km jako třetí.

V březnu 1939, při vzniku protektorátu Čechy a Morava, zabralo sokolovnu německé vojsko, po jehož odchodu na začátku dubna se sokolovna nacházela v dezolátním stavu. Většina vybavení např. gramofonové desky nebo loutkové divadlo patřící loutkářskému odboru založenému roku 1905 byla odcizena. Zábavy, besedy, šibřinky, cvičení, slety, veřejná cvičení byly zakázány. Texty koled, které se zpívaly při vánočních nadílkách, se musely předkládat politickému úřadu. Hru Mariánský důl uvedl jako vzpomínku na důlní katastrofu v roce 1892 divadelní odbor v lesním divadle u obce Háje, zřízeném v roce 1932. Představení Prodané nevěsty v roce 1940 mělo největší úspěch. Sokol s Příbramskou filharmonií nastudoval v roce 1941 také Slovanské tance od Antonína Dvořáka. Činnost Sokola byla okresním úřadem zastavena v dubnu 1941 a dále fungoval jen biografický odbor. Přes 40 členů příbramského Sokola bylo během 2. světové války vězněno, nevrátilo se jich 8. Válečné události si vyžádaly život celkem 11 členů.

První valná hromada příbramského Sokola v třetí republice se konala 21. května 1945 a dala za vznik novým oddílům, vznikl odbor lyžařský a tábornický. To vše dokazuje, že Sokol Příbram měl pevnou základnu nadšených a schopných

⁶Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

organizátorů. Výsledkem tehdejších celostátních snah o sloučení tělovýchovy byl vznik výboru složený ze zástupců zúčastněných korporací, který byl zvolen v červnu 1945 na společné schůzi všech zájmových sdružení. Ale tyto snahy se neprosadily a výbor zanikl, neboť všechny složky v něm zastoupené daly přednost pokračování v samostatné práci. V činnosti Sokola se tento pokus projevil pouze dočasnou spoluprací s místní dělnickou tělovýchovnou jednotou (DTJ) při některých veřejných akcích a při cvičení, ale i to trvalo jen do léta 1946.⁷

4.3 Fotbal

Na konci 19. století vznikl v Příbrami klub velocipedistů a klub bruslařský. Z tohoto sportovního podhoubí se rekrutovali první fotbaloví nadšenci, kteří začali hrát kopanou v roce 1894. Jedná se o 5. nejstarší fotbalový klub v našich zemích, starší jsou jen pražská Sparta a kluby v Kolíně a v Plzni. První fotbalový zápas v Příbrami se konal 31. srpna 1902, kdy proti sobě nastoupily týmy Příbrami a Dobříše, hosté zvítězili 6:0.

V prosinci 1902 se k již existujícímu veslařskému, bruslařskému a tenisovému odboru přičlenil odbor fotbalový. Předsedou SK Horymír byl zvolen advokát Max z Allemanů, pozdější starosta města. Dnes jeden z nejpobulárnějších sportů však neměl ve svých počátcích lehkou situaci, jak dosvědčuje článek v Příbramských listech: „*Fotbal je hra nebezpečná, surová a divokou vášeň vzbuzující. Naší povinností je tuto hru z programu dětských her odstranit*“. V roce 1912 bylo fotbalistům dáno do užívání hřiště na Sabáku, přes ulici proti současnému stadionu Spartaku Příbram. Byla to svažitá, trávou zarostlá plocha, kde se pásly kozy. Zájem o hru byl obrovský, především do roku 1914. Přihlášky do klubu přijímal na dnešním náměstí T. G. Masaryka František Žid, kronikář a předseda Sokola, divadelní ochotník a autor divadelních her. Prvními průkopníky fotbalu byli studenti Vysoké školy báňské, kteří nastupovali k zápasům v tomto složení: brankář Pelikán, obránci: Berger, Štemberg, Freiberg, záložníci: Kokeš, Fanda, Schmeiser, Ureš a útočníci: Jindra, Valta, Orszog, Novák, Neder, Kropáč, Macínek a Horský.

S rozšiřujícím se sportovním kádrem začaly přicházet úspěchy. Uvedení fotbalisté sehráli v květnu 1914 utkání proti SK Cerkle Praha a vyhráli v něm 5:2.

⁷ Historie Sokola Příbram [online]. Příbram [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <http://sokolprijbram.cz/prijbramsky-sokol/historie-sokola-prijbram>.

Po dvou brankách vstřelili Jindra s Valtou a další přidal Ureš. Hned následující neděli se odehrál další zápas, v němž hostil Horymír fotbalisty České univerzity Praha. Také v tomto zápase se dočkali domácí diváci výhry, když jejich hráči vyhráli 4:3. Proti vyspělému soupeři předvedli Příbramští vyspělou hru. Vynikla hlavně obrana, kde se Freiberg s Fandou překonávali, vyznamenal se i brankář Pelikán. V záloze imponoval klidem rozehrávač Berger a v útoku na sebe upozornil Horský. Za hosty nastoupilo pět hráčů z ligové Slavie. Za Příbram vstřelili po dvou brankách Macínek a Kropáč. Před návštěvou 1500 spokojených diváků řídil (Příbram v té době měla asi 13 000 obyvatel) utkání sudí Papius. Ještě před vypuknutím 1. světové války sehráli první mezinárodní zápas s AFC Prager, za nějž nastoupili pouze němečtí studenti, kteří utrpěli zdrcující porážku.

Obrázek 7. Mužstvo SK Horymír rok 1912. Zdroj: Oddílová kronika Spartak Příbram.

Tímto zápasem se fotbal v Příbrami na delší dobu odmlčel. V roce 1914 vypukla první světová válka. Řada fotbalistů odešla na frontu a lidé začali mít úplně jiné starosti než ty fotbalové. Pro fotbal vlastně nastala doba temna. Prakticky až do konce roku 1918, kdy byla vyhlášena Československá republika a fotbal konečně dostal opět zelenou.

Hned v lednu 1919 svolává SK Horymír své členy a obnovuje po pětileté přestávce sportovní činnost. Fotbalisté se představili v Hořovicích, kde jasně přehráli domácí a zvítězili vysoko 15:0. V hráčském kádru se objevují již zcela nová jména. Po dlouhých pěti letech ožilo i hřiště na Sebastopolu, kde SK Horymír hostil 20. dubna SK Český Lev Beroun. Podbrdské derby skončilo bezbrankovou remízou. O týden později přijeli do Příbrami k odvetě hráči Hořovic a podlehli tentokrát domácímu mužstvu 1: 6.

Hráčů začalo být pro jedno mužstvo nadbytek, a proto na valné hromadě 19. října 1919 v hotelu Šplíchal byl ze přítomnosti 62 členů ustaven SK Příbram, který byl prakticky až do roku 1948 velkým rivalem populárnějšího týmu SK Horymír. Již při prvním derby v dubnu 1920 nový klub překvapivě zvítězil. K 1. výročí vzniku si SK Příbram nadělil exhibiční zápas s internacionály slavné AC Sparta, který domácí prohráli 0:3, a to před zraky T. G. Masaryka, který přijel z nedalekého zámku Hluboš, svého, tehdejšího letního sídla.

Po společném úsilí obou fotbalových týmů, které odložily klubovou nevraživost, s podporou Sokola, místních škol i veřejnosti předalo v roce 1922 obecní zastupitelstvo města fotbalistům pozemek na druhé straně silnice směrem na Prahu, kde se hřiště nachází, dnes. Jednalo se o výrazný pokrok, neboť stávající hřiště bylo neoplocené, branky se musely po odehrání schovávat a zápasy se často přerušovaly kvůli procesím procházejícím na Svatou Horu. Práce s úpravou pozemku šly velice rychle. SK Horymír své hřiště slavnostně otevřel v polovině září 1922. Krátce nato dokončili úpravy i příznivci SK Příbram. Obě hrací plochy dělil jen plaňkový plot. V této době se začal v týmu Horymíra objevovat také Pravoslav Jeník, od roku 1935 příbramský notář. O jeho fotbalových kvalitách svědčí i skutečnost, že se stal v roce 1923 se 40 góly nejlepším střelcem týmu. O skutečnosti, že nebyl jediným významným představitelem příbramské kulturní scény na hřištích, svědčí i soupis sestavy z tohoto období, v němž je uveden také Prokop Korejs, dirigent Hornické kapely.

V roce 1927 vyvrcholila krize příbramského fotbalu. Populární SK Horymír prožíval úpadek. Opory týmu se dokonce rozhodly skončit a mladší generace odešla hrát fotbal na Březové Hory, kde byl v roce 1928 založen fotbalový klub pod názvem SK Březové Hory. Právě v roce 1928 napsal list Naše obrana: *„Touhu sportovních fanoušků po vytvoření jednoho sportovního klubu brzdí klubismus. Proto jsou také oba kluby Horymír a SK Příbram v době světové krize vážně zadluženy. Držet dva fotbalové kluby ve městě zbytečným přepychem“*.

Oslabení příbramského fotbalu znamenal vznik fotbalového týmu SK Březové Hory v roce 1928, do něhož někteří hráči přešli. Klubu SK Horymír se nevyhnuły ani finanční problémy a v roce 1929 zanikl, přestože bylo jeho hřiště považováno zajedno z nejlepších na českém venkově. Následujícího roku ovšem nastal rozkol

hostujících příbramských fotbalistů s týmem SK Březové Hory - vznikl nový klub Star Příbram, který se hlásil k tradici SK Horymír. Hráči začínali s dresy vypůjčenými z Trhových Dušníků, avšak situace se konsolidovala zásluhou zapáleného předsedy klubu Františka Kalouse, profesora reálného gymnázia, duchovního Církve československé husitské a od roku 1921 prvního faráře zdejší náboženské obce. Již roku 1930 porazil klub Star Příbram SK Příbram 5:0 a v následujícím roce se přihlásil do soutěže Podbrdské fotbalové župy, v níž působil SK Horymír. V roce 1933 se jednalo o změně názvu klubu. Nebylo možné vrátit se k původnímu názvu SK Horymír, který byl zadlužen, a tak by nepochybně nastal problém věřiteli. S řešením přišel bývalý útočník klubu Pravoslav Jeník - místo původního názvu SK byl klub pojmenován AFK Horymír. Autor této právnické kličky byl zvolen jeho předsedou.

Nejsledovanějším zápasem následujícího roku 1934 se stal zápas se stříbrnými medailisty z mistrovství světa v Itálii. V tomto roce se vrátil z hostování Plzně František Agler, který byl velkou posilou, znamenalo to však odchod nejlepšího střelce posledních let Oldřicha Pičmana, neboť oba měli v Příbrami hokynářství a jejich rivalita z obchodní činnosti se přenesla i do fotbalu. Fotbalový talent Oldřicha Pičmana zdědil jeho syn Zdeněk, držitel stříbrné olympijské medaile fotbalového týmu z XVIII. letních olympijských her v Tokiu v roce 1964.

AFK Horymír se propracoval až do divize, tehdejší druhé nejvyšší soutěže v Československu. Po začátku 2. světové války výkonnost mužstva klesla, mimo jiné kvůli odchodu hráčů na nucené práce v Říši. V této době hrál za AFK Horymír také Ladislav Štípek, několikanásobný mistr světa ve stolním tenise, který v roce 1957 získal ve čtyřhře s Ivanem Andreadisem pro Československo zatím poslední zlatou medaili z MS.⁸

4.4 Lední hokej

Tenisté SK Horymír vytvořili v roce 1908 příbramské hokejové mužstvo, které hned v roce 1909 absolvovalo několik přátelských zápasů, mimo to i s týmem AC Sparta Praha, se kterým tehdy remízovalo 5:5. Toto byla tedy první epizoda

⁸ Oddílová kronika Spartak Příbram.

příbramského hokeje. V zimě roku 1914 však nastalo menší oživení, kdy bylo opět sehráno několik utkání.

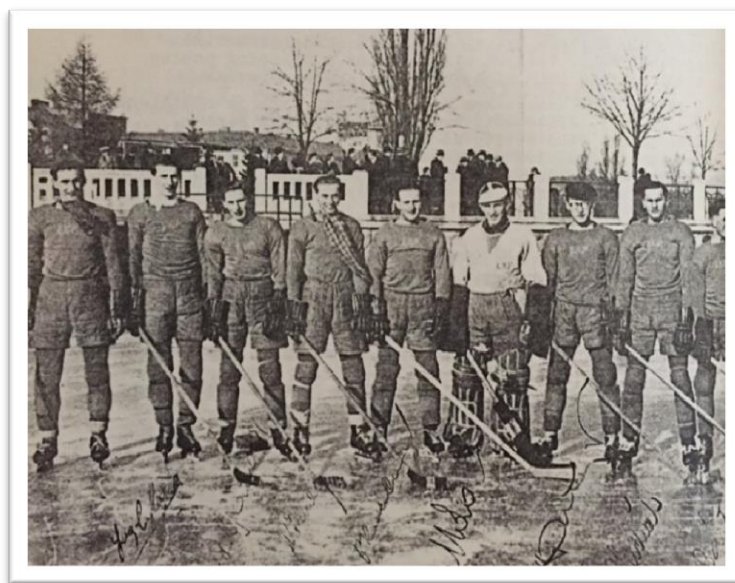
Až však na počátku třicátých let 20. století přišel skutečný rozvoj hokeje ve městě, který měl trvalé pokračování až do současnosti. Skutečný rozvoj hokeje s trvalým pokračováním do současnosti nastal až na počátku třicátých let 20. Století. Byly založeny hokejové oddíly při SK Příbram a Vysokoškolském sportovním klubu a vznikl nový sportovní klub STAR Příbram, který uspořádal v roce 1931 turnaj za účasti týmů Studentský klub Litavan, Reálka Příbram a Gymnázium Příbram. Do této doby šlo o bandy hokej, tzn. míčový sport na lední ploše. Poslední zápas tohoto hokeje se uskutečnil v lednu roku 1933 na Hořejší Oboře a STAR Příbram v něm porazil Litavan 3:1.

Na začátku roku 1933 vznikl zásluhou Bedřicha Edelsteina při Lyžařském klubu Příbram oddíl kanadského hokeje. Historicky první utkání, v němž Lyžařský klub Příbram prohrál s Vysokoškolským klubem Příbram 1:2, se uskutečnilo v Příbrami na Hořejší Oboře. V sezoně 1932–1933 sehrál LK Příbram celkem šest utkání, jeho soupeři byla mužstva Písku (Union a Slavoj) a Vysokoškolský klub Příbram. V nadcházející sezoně 1933–1934 mělo mužstvo LK Příbram na svém kontě 16 utkání s celkovým skóre 34:34, zúčastnilo se i turnaje o postup do 1. třídy Jihočeské župy. Kvůli oblevě však turnaj nebyl dohrán. Velmi úspěšná byla i sezona 1934–1935, v níž LK Příbram sehrál devět vítězných utkání se skórem 69:11, vybojoval si prvenství 2. třídy Jihočeské župy a postoupil do Jihozápadní divize, kde hráli např. (týmy SK Písek, Stadion České Budějovice, DSK Tábor, HC Sedlec, I. ČLTK Plzeň).

V roce 1935 byla založena Podbrdská župa ledního hokeje a v sezoně 1935–1936 hrál Lyžařský klub Příbram mistrovství Podbrdsko. Příbramští si jako nováčci vedli úspěšně, když v boji o mistra dvakrát porazili klub Český Lev Beroun a postoupili opět do Jihozápadní divize. Za tým LK Příbram nastupoval v těchto letech v útoku i příbramský rodák Vojtěch Trapl, který po přijetí na právnickou fakultu v Praze roku 1936 hrál za Spartu Praha. Po válce dokončil studia a věnoval se filmové, pedagogické a dramaturgické práci, jeho hry uvedlo také příbramské divadlo.

V sezoně 1937–1938 byla soutěž rozšířena o šest mužstev, rozdělila se na dvě skupiny, ale ze 42 utkání se jich sehrálo pouze 31. V následující sezoně byla vlivem politických událostí v ČSR ligová soutěž sehrána jen na úrovni župních mistrovství. Výrazný úspěch LK Příbram se dostavil v sezoně 1939–1940, kdy příbramské mužstvo obsadilo 3. místo, čímž se zařadilo mezi nejlepší celky tehdejšího protektorátu Čechy a Morava. Tehdy už bylo na Hořejší Oboře nad ledovou plochou umělé osvětlení, na hrací ploše vysoké mantinely a kovové branky s připevněnou sítí. V této době s hokejem začal také nový příbramský klub AFK Horymír. V sezoně 1941–1942 se nejtěžším soupeřem pro LK Příbram stalo mužstvo SK Březnice. Také v dalších sezonách byl LK Příbram mistrem župy, v sezoně 1942–1943 zvítězil klub LK Příbram nad Ostravanem Zadní Třebáň, SK Osov a SK Březnice.

Při bilancování po jubilejní 10. sezoně měl tým LK Příbram na kontě již 138 zápasů s celkovým skóre 543:300. Neaktivnějším hráčem byl Radko Černý, který v týmu působil a měl na kontě za 110 gólů v 91 odehraných zápasech. V polovině padesátých let 20. století hráli v jednom mužstvu také všichni tři bratři Machutové.

Obrázek 8. Hráči AFK Horymír před utkáním na Hořejší Oboře rok 1941 Zdroj: Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

4.5 Cyklistika

První kolo se v hornické Příbrami objevilo již v roce 1891. Nikdo už nezjistí, zda šlo o proslulý vysoký velociped, kde bylo neustále se zvětšující přední kolo bráno

jako pohonné, nebo o kolo se zadním řetězovým pohonem, každopádně k dnešním speciálům mělo svým vzhledem, vahou a konstrukcí daleko. V roce 1892 vznikl ve městě první cyklistický spolek a další spolek vzniknul na Březových Horách roce 1898. Cykloturistika a vyjíždky po krajině byly hlavní náplní nadšenců, kteří se v těchto spolcích sdružovali. V listopadu 1893 se založil Český svaz cyklistiky, jako v osmé zemi světa. ČSC si připsal hned jeden primát, protože 2. června 1897 jsme se stali první zemí na světě, kde se bojovalo o domácí mistrovské tituly. Až o tři desetiletí později se ale začala rozvíjet závodní cyklistika v Příbrami, když v roce 1927 vznikl cyklistický klub SK Příbram. Prvně se objevuje jméno Jindřich Wimmer. Členy klubu byly především studenti vysoké školy báňské, kteří se zúčastňovali například 305 kilometrů dlouhého Heidemelrova memoriálu nebo populárního závodu Praha - Karlovy Vary - Praha, a také se zde začalo s pořádáním prvních závodů. Na trati Kamýk nad Vltavou - Příbram se v třicátých letech uskutečnil jeden z prvních závodů. Wimmer, Kalzar, Pešek a Sakař byli hlavní propagátoři příbramské cyklistiky a šířili slávu po celé republice.⁹

Obrázek 9. příbramští cyklisté ve 30. letech 20. století, dobová kola obvykle pouze s jedním převodem. Zdroj: Archiv CK Příbram.

⁹ Cyklistika v Příbrami žije už 90 let [online]. 29. 1. 2018 [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: https://pribramsky.denik.cz/ostatni_region/cyklistika-v-pribrami-zije-uz-90-let-20180129.html

4.6 Atletika

Zprávy o atletické činnosti a závodech se dochovaly od třicátých let 20. století, kdy se konalo několik ročníků silničního běhu Březové Hory - Příbram a zpět, pořádaného skautským oddílem na Březových Horách. Silniční běh Dobříš - Příbram pořádaný příbramskou tělovýchovnou jednotou Sokol společně s akademickými spolky při Vysoké škole báňské se konal mezi lety 1925–1926. V areálu TJ Spartak bylo později vybudováno hřiště, které mělo čtyřproudové dráhy o délce 330 m.

Miloš Tomis, člen příbramského Sokola, pozdější reprezentant a kolega Emila Zátopka, se již začal prosazovat v žákovských a dorosteneckých kategoriích a mimo jiné vytvořil roku 1958 tratový rekord na nejstarším evropském běhu Běchovice - Praha.¹⁰

4.7 Volejbal

První zmínka o hře Volejbal pochází z 9. srpna 1922, kdy bylo dáno do zápisu schůze příbramského Sokola, že dorostenci se této hře věnovali místo úklidu cvičiště. V Českých Budějovicích v roce 1933 vyhráli jeho hráči krajské závody a tento sport se úspěšně rozvíjel pod hlavičkou Sokola. V Příbrami se volejbal stal poměrně oblíbený, kromě Sokola jej provozoval také Sportovní klub Litavan Příbram a některé školy. Například družstvo reálného gymnázia se stalo vítězem turnaje o mistrovství Příbrami v červnu roku 1935, v září hrálo o pohár mistra Příbrami, který získalo družstvo Sokola. Téhož roku družstvo mužů vyhrálo volejbalový turnaj o titul mistra Březnice, okrskový a župní turnaj.¹¹

4.8 Skauting

S příchodem Jana Hořejšího na zdejší střední školy je spojen vznik skautingu v Příbrami. Skautské oddíly s názvem Psohlavci, kteří v roce 1915 založili Obec Psohlavců, vznikly v Příbrami, Rokycanech a v Praze v roce 1913. Tyto oddíly existovaly souběžně s ustaveným spolkem Junák - český skaut.

¹⁰Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

¹¹ O klubu [online]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <https://www.volejbal-pribram.cz/klub>

Psohlavci přistoupili k Junáku v roce 1922. Vedení příbramských junáků později převzal absolvent zdejšího reálného gymnázia Pravdomil Svoboda, pozdější profesor botaniky, děkan fakulty Lesnické, Českého Vysokého Učení Technického (ČVUT) v Praze, ředitel Československé akademie věd (ČSAV) a Botanické zahrady v Průhonicích. Náčelník Viktor Palivec, pozdější básník a bibliograf vedl oddíl po něm. Jan Drda byl v té době také členem oddílu.

Pořádání táborů na Třemošné a na Plešivci, kde bylo postaveno zřejmě první týpí u nás, byla hlavní činnost oddílu. Oddíl se zaměřoval na pobyt v přírodě, orientaci v terénu, a především na budování ducha přátelství, národního uvědomění a dle idey Antonína Benjamina Svojsíka, zakladatele skautingu v Čechách, na výchovu charakteru. Provozoval také sportovní a ochotnickou divadelní činnost pod vedením Antonína Vaňka.

V roce 1937 vznikl klub Hiawatha, jehož členem je také nejstarší dosud působící příbramský oddíl Dvojka. V roce 1940 byl vydán výnos o zákazu Junáka. Nově vznikl v roce 1945 a existoval do nového zákazu činnosti v roce 1950.

V roce 1939 vznikl příbramský 5. oddíl přejmenováním 76. kmene Junáků Volnosti v Příbrami.

Oddíl byl obnoven až v roce 1968. V roce 1970 se oddíl, po zastavení činnosti Junáka nepodvolil přechodu pod Pionýrskou organizaci Socialistického svazu mládeže, ale šel jako turistický oddíl mládeže svou cestou pod hlavičkou TJ Spartak Příbram. Po změně režimu v roce 1989 se oddíl začlenil do znovuobnovené organizace Junák svaz skautů a skautek.¹²

4.9 Klub českých turistů

Klub vydal několik průvodců po Brdech a Příbramsku, provozoval noclehárny. V roce 1913 ustavil komisi pro zbudování rozhledny na Svaté Hoře, vzhledem k velkým finančním nákladům však bylo od projektu upuštěno, znovu se o stavbě diskutovalo v letech 1939 a 2001. Na valné hromadě v roce 1920 se jednalo o návrhu zřízení národního parku v Brdech. V následujícím roce byla na počest milovníka brdských lesů a aktivního turisty Eduarda Vojana, herce Národního divadla v Praze, vyznačena třicetkilometrová turistická trasa z Příbrami přes Brdy

¹²Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

do Mýta. Příbramské divadlo na tuto aktivitu navázalo v osmdesátých letech 20. století pořádáním turistického pochodu Vojanovou stezkou, jehož cíl byl v lesním divadle Skalka u Nového Podlesí. V září 1937 byla za účasti okolních odborů KČT veřejnosti slavnostně předána Dvořákova stezka vedoucí z Příbrami do Rožmitálu pod Třemšínem.

Vznikem Vojenského výcvikového prostoru v roce 1930 byla turistika v brdech výrazně ovlivněna. V květnu 1948 se Klub českých turistů začlenil do České obce sokolské. Turistika se stala součástí Československého svazu tělesné výchovy, který byl vytvořen v roce 1957. Až v roce 1990 se opět osamostatnila pod názvem Klub českých turistů. Příbramský odbor je po vzniku vyšších územně správních celků součástí Středočeské oblasti. Po dlouhá léta byl nejvýznamnější akcí tohoto oddílu třídenní etapový pochod Příbramský permoník (1968–2001).¹³

Obrázek 10. Logo Klubu Českých turistů z Příbrami. Zdroj: KČT Středočeská oblast [online]. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z : <http://sokct.cz/>

¹³Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

5 Historie tělesné výchovy a sportu v Příbrami v letech 1945-1989

5.1 Tělovýchovná jednota Sokol

Ustavující schůze jednotné tělovýchovné organizace se konala v září 1945. V červnu 1946 byly díky náčelníkovi Josefu Klánovi ve spolupráci s Příbramskou filharmonií scénicky provedeny Dvořákovy Slovanské tance poblíž hvězdičky, na jevišti se objevilo 150 účinkujících. Lékárník František Žid byl zvolen starostou na ustavující valné hromadě v únoru 1946. Od tohoto roku do počátku padesátých let 20. století Sokol pořádal Tesaříkův memoriál (nesl jméno Jaroslava Tesaříka, otce generála Richarda Tesaříka, který jej slavnostně zahajoval). Jeho pravnuk Štěpán Tesařík (narozený roku 1978, syn Richarda Tesaříka, spoluzakladatele skupiny YOYO Band) v roce 2000 vybojoval v belgickém Gentu společně s Jiřím Mužíkem, Janem Poděbradským a Karlem Bláhou zlatou medaili na halovém Mistrovství Evropy (ME) ve štafetovém běhu na 4x400 metrů.

Podmínky pro úspěšné prosazení plánů na sjednocení tělovýchovy a tím i faktickou likvidaci Sokola vytvořily teprve únorové události v roce 1948. Její jméno bylo zachováno pro nový útvar vzniklý sloučením organizací, tělovýchovná jednota Sokol v Příbrami tohoto roku po 86 letech svého trvání zanikla. Od třicátého června do osmého července 1948 se konal jedenáctý Všesokolský, který byl vyvrcholením poválečné sokolské činnosti. Po roku 1948 však činnosti Sokola politické dění příliš nepřálo. Bratři a sestry Sokola Příbram, kteří se nechtěli tomuto postupu podřídit, byli vylučováni a trestáni důtkou. To vše mělo za následek ochromení činnosti jednoty na dalších 20 let.

Dvacátého září 1948 můžeme považovat za den, kdy končí její historie a kdy bylo na rozhodnutí sokolské komise místního akčního výboru Národní fronty vyloučeno 78 členů příbramského Sokola, když dva dny předtím byla dalším 55 členům z téhož rozhodnutí udělena zvláštní důtka z politických důvodů.

Ideje sokolského hnutí komunistická strana Československa příliš nesdílela. Po utlumování činnosti a nátlaku na centralizaci také v oblasti sportu a ke vzniku jedné sportovní organizace. Sokol Příbram byl sloučen se Sokolem TJ Caloria Příbram pod názvem Sokol Calorie Příbram v září 1950. Zdeněk Andršt, člen MěstNV

Příbram, byl jeho předsedou, z jehož iniciativy došlo v tomto roce k založení oddílu mezinárodní házené. Z dalších let zpráv o aktivitách Sokola ubývá, například v roce 1952 si kluziště Hořejší pronajal HC Sokol Caloria (i pro veřejnost), v roce 1954 se již uvádí organizace TJ Spartak Caloria, později TJ Spartak Příbram.

Naděje na obnovení Sokola svitla v období Pražského jara v roce 1968. Znovu oživit činnost Sokola začal přípravný výbor Sokola Příbram, který ihned provedl rehabilitaci všech vyloučených členů. Usiloval také o navrácení sokolského majetku. Ustavující schůze TJ Sokol Příbram byla svolána na konci května roku 1968. Přes 300 osob potvrdilo svou účast a byl zvolen prozatímní výbor. Další rozvoj však ukončil 21. srpen 1968.

V lednu roku 1969, po dlouhých a složitých jednání bylo dosaženo alespoň toho, že bylo povoleno ustavení TJ Sokol Příbram. Této TJ se však nepřipouštěla žádná návaznost na tradice bývalého Sokola Příbram, nebyl jí ani navrácen majetek. Sokolovna zůstala majetkem TJ Spartak Příbram což bylo velkým paradoxem a tak členové TJ Sokol Příbram cvičili pouze ve školních tělocvičnách. Zkušenosti a sokolské nadšení pro práci, zvláště s dětmi a mládeží, byly předpokladem pro činnost, která byla zástupcům TJ Sokol Příbram svěřena v řízení okresního svazu ZRTV, v soutěžích a závodech v rámci okresu a kraje nadále hrála TJ Sokol Příbram významnou roli.¹⁴

5.2 Fotbal

Po skončení 2. světové války mužstvo AFK Horymír rychle navázalo na svoji slavnou historii a již v roce 1946 se stalo mistrem Podbrdská. Na podzim roku 1948 došlo ke sloučení klubů AFK Horymír a SK Příbram v TJ Sokol Příbram. Rozehrané soutěže byly na podzim 1948 předčasně ukončeny. V této době v příbramském fotbale působil funkcionář Zdeněk Andršt, hráč hokejového oddílu SK Horymír, iniciátor vzniku mezinárodní házené v Příbrami. V letech 1961–1962 byl trenérem československé hokejové reprezentace a v letech 1961–1980 předsedou Československého hokejového svazu. V roce 1953 došlo ke změně názvu fotbalového oddílu na TJ Spartak Příbram. Největším lákadlem roku 1954 bylo přátelské utkání s ligovým mužstvem Spartak Praha, v němž Příbramští prohráli

¹⁴Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

0:16. Na jaře 1958 získalo mužstvo výraznou posilu, nového trenéra, nejlepšího ligového střelce všech dob Josefa Bicana, který byl však po několika měsících donucen k odchodu. Mužstvo hrálo krajskou soutěž.

Roku 1961 sehrál tým TJ Spartak Příbram zápas s národním mužstvem Guineí, jenž se uskutečnil 26. července. Příbramští v něm před 5 000 diváků prohráli 3:5. Následujícího roku hrál TJ Spartak v přípravném utkání s reprezentací ČSSR (0:14), za níž nastoupili stříbrní medailisté z MS v Chile 1962. Další úspěchy Spartaku jsou spojeny s dorosteneckou kategorií, když dorost v roce 1963 vybojoval postup do celostátní dorostenecké ligy, kde se rozhodně neztratil a v následujícím ročníku obsadil o jediný bod 2. místo za Duklou Praha. V roce 1968 se stal hráč tohoto družstva Jiří Šach dorosteneckým mistrem Evropy.

Fotbalový klub hrající na hřišti Na Litavce, založen v roce 1928 jako SK Březové Hory byl od svého vzniku velkým rivalem příbramských klubů. Hrál regionální soutěže a v roce 1954 byl přejmenován na Baník Příbram.

Obrázek 11. Spartak Příbram před zápasem proti národnímu mužstvu Guinea v roce 1961. Zdroj: Oddílová kronika Spartak Příbram.

V počátcích existence klubu pod tímto názvem vládl příbramskému fotbalu TJ Spartak Příbram. V letech 1954–1963 došlo k 17 vzájemným zápasům, z nichž třikrát zvítězil Baník, osmkrát Spartak a šestkrát se týmy rozešly s remízou při celkovém skóre 17:10 pro Spartak. Následoval poměrně rychlý vzestup fotbalového oddílu TJ Baník Příbram, neboť dokázal získat nejlepší místní hráče, a tak v roce 1968 postoupil do divize a následně do České národní ligy, třetí nejvyšší domácí soutěže. V sezoně 1974–1975 si vítězstvím v A skupině této soutěže zajistil

postup do druhé nejvyšší soutěže, kde se udržel až do roku 1981 a vrátil se tam opět v roce 1994.¹⁵

5.3 Lední hokej

V sezoně 1944–1945 došlo ke změně dresu i názvu, jelikož se sloučil hokejový oddíl Lyžařského klubu Příbram s SK Horymír, ale nehrála se žádná soutěž. Další sezona znamenala pro hokejový oddíl SK Horymír opět účast v župní soutěži, z nichž předešlou sezonu sestoupil. Na druhém místě se umístila Příbram. Hokejisté Horymíru Příbram postoupili do divize v zimě 1948–1949 a další dvě sezony skončili v divizi vždy na 4. místě. V roce 1950 se klub přejmenoval na Sokol Příbram a ještě v téže roce na Sokol Caloria Příbram a do roku 1961 se hrálo pod hlavičkou Báňského inspektorátu Jáchymovských dolů, přičemž zaměstnanci tohoto podniku tvořili většinu hráčů Sokol Caloria Příbram.

V únoru roku 1954 se na Hořejší Oboře odehrál poslední zápas. Dokud se hrál hokej na Hořejší Oboře, měli hráči zázemí v podniku Hotel Číhal v Plzeňské ulici. Po vybudování nového kluziště se stříkaným ledem v lokalitě Na Cihelně se od ledna 1955 hrálo až do vybudování zimního stadionu s umělým ledem v roce 1971. Od roku 1966 byl mezi hráči SK Horymír také pracovník tehdejších Středočeských rudných dolů, státního podniku (s. p.), již opakovaně zmiňovaný Zdeněk Andršt, který do Příbrami přešel ze Slávie Praha.¹⁶

¹⁵Oddílová kronika Spartak Příbram.

¹⁶Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

Obrázek 12. Členové lyžařského klubu Příbram před hokejovým zápasem na Hořejší Oboře, polovina 20. století. Zdroj: Žák, V., (1980). *Od počátku Sokola k hokeji na Příbramsku.*

Na počátku šedesátých let 20. století klub sestoupil až do okresního přeboru a oddíl hrozil zánik. V sezoně 1964–1965 se mužstvo pod hlavičkou TJ Baník Příbram nadšeně zaktivizovalo a přihlásilo do okresní soutěže. Během několika dalších sezon se probjovalo do krajského přeboru a od roku 1974 bylo účastníkem 2. NHL (Národní Hokejové ligy). Po reorganizaci soutěži a umístěním na 3. příčce se tým dostal do 1. NHL, tehdy 2. nejvyšší soutěže, z níž však po ročním působení sestoupil.

Hokejový oddíl Dukla Příbram vznikl v prosinci roku 1962, u jehož založení stál Václav Žák. Ke změně názvu na Vojenská tělovýchovná jednota (VTJ) Příbram došlo chvíli poté, protože v jejich řadách působili vojáci základní služby, kteří hostovali ve znovuzrozeném TJ Baník Příbram. Na ledě vládla mezi kluby rivalita, společně však jezdili na tréninky na zimní stadion do Plzně.

V roce 1970 po vítězství v kvalifikaci postoupil tým VTJ Příbram do 1. NHL, odkud po dvou sezonách opět sestoupil. V sezoně 1978–1979 skončil tým VTJ Příbram na 4. místě za TJ Baník Příbram, který postoupil do NHL, ale VTJ Příbram postup těsně unikl. Václav Žák v té době již trénoval hokejisty TJ Baník Příbram. Na sezonu 1973–1974 přišel do tohoto mužstva nový trenér Volek, mužstvo vyhrálo divizi se ziskem 33 bodů a skórem 102:48 postoupilo do 2. B NHL, tehdy třetí nejvyšší soutěži v Československé socialistické republice (ČSSR). TJ Baník Příbram však skončil v sezoně 1974–1975 na posledním místě a sestoupil do divize.

V následující sezoně získal 50 z celkových 56 možných bodů a se skórem 102:48 se vrátil do 2. NHL. Mužstvu se v sezoně 1976–1977 opět nedařilo a skončilo na posledním místě. TJ Baník Příbram se ale v soutěži zachránil v důsledku reorganizace soutěže. Také další sezony byly ve znamení opakovaných sestupů a návratů do této soutěže.

Jan Neliba, pravý obránce trenér, pětinásobný mistr Československa patřil mezi nejúspěšnější odchovance zdejšího hokeje. Převážnou část své aktivní kariéry oblékal dres Kladna a byl také prvním československým hráčem ve Finsku, kde působil v týmu Rauma Lukko. Reprezentoval ČSSR na Zimních olympijských hrách (ZOH) v roce 1980 v Lake Placid, zúčastnil se také v roce 1981 Mistrovství světa (MS), kde ČSSR vybojovala bronz. V reprezentačním dresu sehrál 59 utkání a vstřelil čtyři branky. Jako trenér dovedl HC Vsetín třikrát k českému titulu a se Slovanem Bratislava v ročníku 2011–2012 vyhrál nejvyšší slovenskou soutěž.¹⁷

5.4 Malá kopaná

Příbramský oddíl malé kopané FC Union Brdy, který založili studenti zdejšího gymnázia v červnu 1972, byl celorepublikově známý. Ještě k 35. výročí vzniku týmu oblékali dres stejní hráči. V době svého vzniku sice nebyl jediným ve městě, ještě zde byl například Herodes Příbram, ale bezesporu nejúspěšnějším oddílem, který postupně ovládl okresní i krajská kola malé kopané.

Rok 1981 patřil k nejúspěšnějším etapám týmu Herodes Příbram. Příbramský tým ve finálovém boji o mistra ČSSR podlehl až východoslovenským Košicím. V roce 1985 stali se mistry ČSSR, když vybojovali jeho členové vítězství v Národním finále ČSSR 1985. Turnaj Zlatý Niké, na který se sjížděla nejlepší mužstva z celé republiky, pořádal tým 19 let a domácí v něm zvítězili celkem čtyřikrát. V roce 2008, se členové týmu FC Union Příbram, stali Mistry republiky, když si velmi dobře vedl také tým Halucinace Příbram a Motor Březové Hory. Titul obhájili i v následujícím roce. Příbram byla v tomto sportu vždy republikovou špičkou, což bylo výsledkem široké

¹⁷Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

hráčské základny, na konci osmdesátých let 20. století tu bylo registrováno 80 týmů, více jich bylo pouze v Praze.¹⁸

5.5 Atletika

Atletická dráha na 400 m na fotbalovém stadionu u Litavky, byla dokončena v roce 1957 a posléze byla vyasfaltována kvůli dojezdu etapy Závodu míru. Tréninky se poté přesunuly na 200metrový ovál u 7. základní školy, sídlící tehdy společně s gymnáziem v budově v ulici Legionářů. Žáci této školy zvítězili v Poháru rozhlasu v letech 1970 a 1971, kdy byla 7. základní škola vyhlášena jako nejlepší v celé republice a byla vyslána reprezentovat ČSSR do Německé demokratické republiky (NDR). Smíšené družstvo získalo v roce 1977 3. místo v Mezinárodním atletickém čtyřboji. Tuto soutěž vyhrálo i v následujícím roce a odletělo reprezentovat do mongolského Ulánbátaru, kde jeden z členů družstva vytvořil československý rekord v hodů kriketovým míčkem (93,6 m). Po těchto výsledcích Ministerstvo školství uznalo oprávněnost otevření sportovní atletické třídy v Příbrami ve školním roce 1973–1974. Vlastní atletická dráha u školy byla podmínkou jejího otevření, a proto musela být třída otevřena při 7. ZDŠ, sídlící v budově společně s gymnáziem, kde byl alespoň výše zmíněný 200metrový atletický ovál.

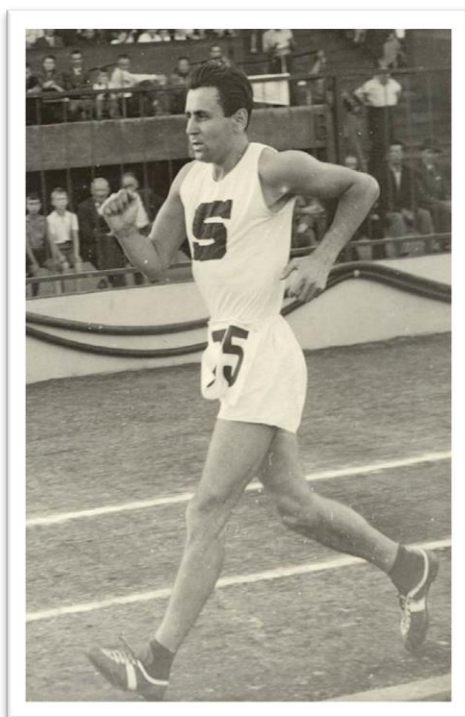
Tato škola vyhrála Pohár rozhlasu ve třech kategoriích v roce 1981. Ojedinělý úspěch, kdy starší žákyně obsadily 1., 2. a 4. místo v celorepublikové soutěži Odznaku zdatnosti se podařil v roce 1985, a to díky trenérské práci Evy Číhalové, první držitelky plakety Otakara Jandery, Heleny Enenkelové a Jana Bejčka, v letech 1968 a 1971 mistra ČSSR v přespolním běhu. Žáci po ukončení školy přecházeli do atletického oddílu TJ Baník Příbram, někteří do Kladna, Mladé Boleslavi či pražských oddílů.

Běh Kovohutěmi je dosud nejstarším pořádaným závodem v Příbrami. V roce 1967 se konal jeho první ročník a hlavní závod měřil 5 000 m. Na trase 12 300 m se běhá až od 2. ročníku (1970), který měl tříletou stávku a hlavní závod se od roku 1989 koná také v kategorii žen. Souběžně se koná od 1. ročníku závod mílařů. Místní běžkyně Tereza Čapková jej v ženské kategorii čtyřikrát vyhrála, účastnila se

¹⁸ OV ČSTV. Sport na Příbramsku 1965 - 78.(1979) Příbram: OV ČSTV Příbram.

také Letních olympijských her (LOH) v roce 2012 v Londýně. Běh města Příbrami se každoročně koná od roku 1994.

Na mezinárodním poli slavil také mimořádné úspěchy československý atlet Josef Doležal. V Helsinkách roku 1952 získal tento chodec stříbrnou medaili z LOH, na ME v Bernu roku 1954 získal zlato v chůzi na 10 000 m a stříbro na 50 km. Vytvořil desítky československých rekordů, nejlepších výkonů a 12 světových rekordů. Oštěpařka Vlasta Pešková, mnohonásobná reprezentantka ČSSR vybojovala v roce 1957 a v letech 1963-1967 šest titulů mistryně ČSSR. Největším úspěchem její kariéry bylo 4. místo na LOH v Římě, ve finále měřil její nejdelší pokus 52,56 metru (olympijskou vítězkou sovětská atletka lotyšské národnosti Elvira Ozolina, která v první sérii poslala oštěp do vzdálenosti 55,98 m, stříbro získala Dana Zátopková výkonem 53,78 m a). Osobní rekord, který si Pešková vytvořila v červnu téhož roku a jehož hodnota je 56,21 m, by na olympijských hrách znamenal zisk zlaté medaile.

Obrázek 13. Československý atlet, dlouholetý držitel československých i světových rekordů v chůzi, Josef Doležal. Zdroj: <https://www.atletika.cz/reprezentace/medailony-atletu/dolezal-josef-1>.

Dlouholetým trenérem příbramské atletiky byl Gejza Valent starší. Oddílem prošel v mládí také jeho syn Gejza Valent, trojnásobný mistr republiky v hodů diskem a bronzový účastník MS v atletice roku 1983 v Helsinkách, kde před ním skončil také československý reprezentant Imrich Bugár. Příbramský odchovanec dosáhl v roce 1988 na 6. místo v Soulu na LOH, stal se také mistrem Evropy a světa

ve veteránské kategorii. V roce 1988 získal překážkář Aleš Höffer na halovém mistrovství Evropy v Budapešti zlatou medaili v běhu na 60 metrů překážek, zatímco o rok dříve na MS v atletice v Římě skončil v semifinálovém běhu. O dva roky později doběhl ve finále na halovém mistrovství Evropy (HME) v nizozemském Haagu osmém místě. S atletikou začínal v Baníku Příbram a AŠ Mladá Boleslav, poté startoval za pražský oddíl USK Slavia. Jan Pospíšil byl trenérem Höffera v době jeho vrcholné formy. V běhu na 50 metrů překážek v hale se stal Höffer trojnásobným mistrem ČR a čtyřnásobným mistrem v běhu na 110 metrů překážek. V této disciplíně zvítězil na mistrovství Československa v letech 1985, 1987 a 1989. Reprezentoval ČSSR ve 13 mezistátních závodech. Trojnásobný halový mistr ČR ve sprintu na 60 metrů je Radek Řehka, který se od roku 2004 se přeorientoval na boby. Startoval na ZOH 2006 v Turíně v závodě čtyřbobů, v němž se česká posádka umístila na 14. místě. Do roku 2015 byl ředitelem a kvestorem Vysoké školy manažerské informatiky a ekonomiky v Praze.¹⁹

5.6 Cyklistika

Činnost příbramského cyklistického klubu se v době druhé světové války logicky utlumila, ale v 50. letech došlo k obrodě. Pražský dráhař Miloš Pučálka byl hlavním inicionátorem, který jako přišel pracovat jako geolog do uranových dolů. Společně s Jindřichem Hojdanem, Pavlem Drtinou a Zdeňkem Andrštem, synem trenéra a pozdějšího předsedy hokejového svazu, vzkřísili pod hlavičkou Baníku Příbram činnost oddílu, který začal sbírat zásluhou příchozích závodníků Emila Birty, Václava Maška, Františka Pátka a Stanislava Kilánka první úspěchy, zatímco cyklistika v druhém příbramském klubu Spartaku zanikla. V šedesátých letech přivedl Pučálka do Příbrami československého reprezentanta Stanislava Ložkova, který pracoval v uranových dolech. Ten závodil a staral se o mládež. V té době zde začínal závodit také Jiří Kuchař, Zdeněk Šlehofer starší, dráhařská naděje Jiří Příbyl, Vlastimil Bakovský, Jaroslav Střela a Zdeněk Fous, pozdější dlouholetý funkcionářem klubu a cyklistickým rozhodčím. Pořádaly závody a byl zde dojezd etapového měření sil Napříč Středočeským krajem, dnešního závodu Lidice. V té době klub zasáhla tragická smrt příbramského cyklisty Jiřího Bárty, jehož život zmařil při tréninku

¹⁹Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

neukázněný motorista na zbraslavské dálnici, který ho srazil autem. Smutné období prohloubila po odchodu Stanislava Ložkova (1967) na konci šedesátých let stagnace příbramské cyklistiky, která na přechodnou dobu ztratila dobrou pověst i výsledky.

Začátkem sedmdesátých let se opět začala rozvíjet činnost oddílu, kdy závodní kariéru ukončil v roce 1972 Jiří Wimmer, který se začal věnovat hlavně trenérství, pořádal závody a budoval tým, jehož oporami byli Vadimír Polcar se Zdeňkem Šlehoferem starším. Oddíl pod vedením předsedy Josefa Prágra a Wimmerovy vydatné pomoci začal s pořádáním mnoha významných závodů. Velké ceny UD Příbram v Časovce jednotlivců, tradičního jarního podniku v Pičíně, pohárových závodů na okruhu v Solenicích, který se stal později i místem konání mistrovství republiky, závodů Českého poháru v cyklokrosu na Březových Horách a domácího šampionátu v Rožmitále pod Třemšínem. Pozice příbramské cyklistiky sílila nejen na organizačním poli, ale i v pelotonu a v terénu. K Šlehoferovi s Polcarem dorostla silná generace odchovanců, jako byli Roman Rehoř, Milan Tuháček, pozdější starosta města Josef Vacek, Luděk Zikmund, první příbramský mistr republiky v kategorii žáků a především Luboš Burda, jenž se v osmdesátých letech v barvách RH Plzeň stal vítězem závodů Bohemia, Okolo Rakouska a Králem Glossglöckneru. Odchovance klubu postupně doplnil vítěz několika etap závodu Lidice Vladimír Polcar, kde se také prosadil i na celkové stupně vítězů, Ludvík Svoboda, jemuž se podle shody se jménem tehdejší hlavy státu říkalo prezident, a Luboš Lom, několikanásobný mistr republiky na dráze, vynikající vrchař, olympionik a pozdější úspěšný profesionál, který přišel z Kladna. Startoval za reprezentaci na závodě Okolo Lucemburska a skončil o místo před pětinasobným vítězem Tour de France Bernardem Hinaultem. Jako jeden z prvních našich cyklistů přestoupil Luboš Lom do profesionálního pelotonu, kde jezdil v dresu italské stáje Lampre. Startoval na mistrovství světa, Giro di Italia a veřejnosti nejvíc utkvěl v paměti při závodě Paříž-Roubaix, kdy byl čtyři a půl hodiny na obrazovce v úniku, I když ho nakonec po defektu sjeli.

Obrázek 14. Příbramští cyklisté v 80. letech 20. století. Zdroj: Archiv CK Příbram.

Nesmazatelně se zapsal do dějin příbramské cyklistiky rok 1980, když se Příbram stala etapovým městem 33. ročníku nejslavnějšího amatérského podniku Závodu míru. Na stadionu Na Litavce hostila dojezd 12. etapy ze Sokolova a zároveň druhý den časovku jednotlivců do vrchu na trati Solenice Pečice. Příbrami se dostalo pocty přivítat dojezd další etapy Závodu míru z Ústí nad Labem o tři roky později. Dojezd na stadionu Na Litavce sledovalo v roce 1983 patnáct tisíc diváků a další špalíry lidí po městě. Lidé mohli vidět tehdejší hvězdy amatérského pelotonu, Němce Ludwiga se Zabelem, Rusy Barinova se Suchoručenkem nebo naše závodníky Klasu se Škodou. Na startu byl také Španěl Miguel Indurain, který do Příbrami přijel se čtyřicetiminutovou ztrátou. Dva roky na to přestoupil k profesionálům a v letech 1991 až 1995 pětkrát v řadě vyhrál Tour de France, k čemuž přidal dva triumfy na Giro di Italia. Václav Vašek v osmdesátých letech psal také úspěchy oddílu Baníku Příbram, když se stal mistrem republiky v Trutnově nebo Tomáš Stránský, dnešní masér fotbalistů Sparty Praha. Největší porci úspěchů v příbramském dresu posbírala dvojice Rusů Andrej Vedenikov, amatérský mistr světa 1981 z Prahy, s Andrejem Toponščevem, který se zúčastnil mimo jiné také závodu Okolo Španělska, dnešní Vuelty, kde celkové klasifikaci obsadil 21 příčku. V té době dělal Jiří Wimmer asistenta trenéra Viktoru Kapitonovi u sovětského výběru pro mistrovství světa a Závodu míru, takže měl o ruských závodnících přehled. Jedna

skupina, která byla za úspěchy přeložená do Milovic, se připravovala pod vedením Jiřího Wimmra a závodila za české kluby. Pro ostatní byli velkým přínosem, protože u nich viděli, jak se dělá velká cyklistika.²⁰

5.7 Motocyklový sport

V Příbrami byl založen Automotoklub republiky Československé (AKRČs) ve třicátých letech 20. století. Během 2. světové války byla jeho činnost pozastavena a opět obnovena byla v roce 1945. V Příbrami se začaly pořádat jízdy zručnosti po roce 1947. Závod Svatohorský terén se poprvé uskutečnil v roce 1950 a jel se mezi rybníkem Kaňka, Sázkami, Padákem a zpět. Závod s drobnými obměnami se jezdil až do roku 1961, těšil se značné oblibě, a tak divácká účast dosahovala až 10 000 příznivců tohoto sportu. Mezi mechaniky pečujícími o stroje svých závodníků byl i Jindřich Hojden, syn březohorského akademického malíře Karla Hojdena.

Ve dnech 16. (tréninkové jízdy) a 17. června 1951 Autoklub Příbram (pobočka AKRČs) uspořádal rychlostní motocyklový silniční závod Hornickou Příbrami - cenou byl hornický kahan. Trať závodu vedla z náměstí Pionýrů (dnešní náměstí T. G. Masaryka), Stalinovou třídou (Plzeňská ulice) na Dvořákovo nábřeží, dále Škodovou ulicí (ul. Československé Armády) a Karlovou ulicí. Závod se konal až do roku 1967 (s přestávkou v letech 1955-1961) a účastnili se ho naši nejlepší jezdci Batovec, Štajner, Šťastný, Boček a další. Předválečný závodník Václav Bubeníček se z politických důvodů nemohl závodu zúčastnit, protože byl ve vykonstruovaném politickém procesu odsouzen a uvězněn v nedalekém Nápravně pracovním táboře Bytíz. Další ročník se po výpadku konal v roce 1962, kdy byla trať vedena již mimo město. Mezi lety 1953–1954 20. století se uskutečnily také dva ročníky terénní motocyklové soutěže Stříbrným krajem.

V souvislosti s reorganizací se AKRČs v roce 1952 změnil v DSLM (Dělnický svaz lidového motorismu), avšak již v roce 1953 vznikla nová organizace Svazarm (Svaz pro spolupráci s armádou), pod jejíž hlavičkou automotoklub existoval až do roku 1990. Souběžně se na obou příbramských náměstích konaly závody

²⁰Cyklistika v Příbrami žije už 90 let [online]. 29. 1. 2018 [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: https://pribramsky.denik.cz/ostatni_region/cyklistika-v-pribrami-zije-uz-90-let-20180129.html.

motokár a v zimním období závody na ledové ploché dráze na Novém rybníku, a to jak motocyklové, tak motokár.

Obrázek 15. start závodu hornickou Příbramí v roce 1964., hlavní cenou byl hornický Kahan.
Zdroj:https://pibramsky.denik.cz/ostatni_region/jah-moto-stloukal20130415.

5.8 Automobilový sport

Nejvýznamnější akcí automobilových závodů byla Rallye Příbram, pořádaná Automotoklubem Příbram. První ročník Rallye Příbram se jel jako Oblastní soutěž A již 7. května 1979. Trasa měřila celkem 292 km a měla osm rychlostních zkoušek. U jejího vzniku stáli 1 sportovní komisař Ing. Václav Picko, CSc. a ředitel závodu Antonín Berger. Posádka Milan Dolák - Luboš Dolák s vozem Škoda 100 z týmu Sprint Praha 10 byla absolutním vítězem prvního ročníku. Další ročník byl již zařazen do Přeboru České republiky, tedy seriálu Mistrovství ČSR v roce 1981 přijely i zahraniční posádky z Německa. Tento podnik byl poprvé zařazen do seriálu Mistrovství ČSSR v roce 1983 a také zde poprvé zvítězil příbramský rodák Václav Blahna, jezdící profesionálně za Barum team v tehdejší Gottwaldově (Zlín).

Závod se od roku 1987 jmenoval Rallye Vltava Příbram a byl zařazen do mezinárodního seriálu Alpe Adria rallye cupu (Alpsko-jadranského poháru). Příbramák Václav Blahna skončil druhý, což stačilo na titul domácího šampiona. V roce 1992 se závod nazýval rallye Congesta Příbram, a v následujícím ročníku

zde Václav Blahna s Pavlem Schovánkem získali poslední federální titul. V roce 1995 posádky absolvovaly Rallye Maxi managering Příbram.²¹

Obrázek 16. start prvního ročníku rallye Příbram v roce 1979. Zdroj: <http://old.rally-pribram.cz/historie-1979-1988>.

5.9 Softbal

V Příbrami vznikla pálkovací hra s americkými kořeny na začátku osmdesátých let. Softball byl na našem území neznámý a totalitním režimem zapovězený sport. Této hře se zpočátku v Příbrami věnovalo jen pár nadšenců z řad zejména studentů, postupem času však zájem vzrostl natolik, že bylo založeno v roce 1983 sportovní sdružení se zvláštním názvem Tělovýchovná jednota AMASOMA Příbram. Okolo názvu se vedly dlouhé debaty, ale vzhledem k tomu, že se malá skupina hráčů stále považovala za amatéry, složilo se jméno klubu z prvních písmen slov „AMAtérský SOftballový MAnčaft“. Jako hřiště tehdy posloužily např. škvárové plochy na Spartaku, vojenské hřiště v areálu VÚ Brod nebo areál Litavka za nynější Marilou.

Ke zlomu došlo v polovině osmdesátých let kdy jednota získala na úplném kraji města jednota pozemek a mohla se pustit do výstavby vlastního sportoviště. Na tehdejší poměry bylo vybudováno největší softballové hřiště v Čechách v letech 1986–1989, které navíc jako jediné v Evropě splňovalo běžné standardy pro tuto

²¹ Ječný, J., Kuchařík, V. (2014). 70 let historie motocyklových závodů v Příbrami. Vydáno vlastním nákladem.

hru. Na přelomu osmdesátých a devadesátých let se softballu v Příbrami věnovala více jak 100 členná skupina mužů, žen a dětí a už se tak úplně nejednalo o amatérské hráče, nýbrž o jednotlivá družstva, která plnila přední příčky v různých skupinách soutěží v rámci České softballové asociace. Nově vybudované zázemí společně rozšířením hráčské základny vedlo k účasti v extraligové soutěži. Klub vychoval také hráče pro národní tým.²²

5.10 Plavání

Svobodná historie příbramského organizovaného plavání navazuje na její minulost, kdy Příbram byla jednou z prvních měst, v kterých se ustavily organizované plavecké kluby a kde se pořádaly plavecké nebo vodácké závody.

První organizovaný klub plavání u nás byl AC Praha, založený v roce 1895, po něm v prvních létech 20. století se plavání rozšířilo i do jiných měst (ČAS Roudnice, SK Mladá Boleslav, Plzeň, Pardubice, Tábor a Příbram). Město Příbram se v roce 1914 stalo dějištěm závodů, které uspořádala SK Podolí, na místním rybníce, poprvé na stojaté vodě (pro zajímavost některé výsledky: 100 m volný způsob Proll 1:34,4 minut, 100 m znak Rauch 2.23,8 minut, 1500 m volný způsob Ryba 24:24,2 minut).

Z podnětu několika příbramských příznivců plavání, byla na podzim roku 1973 (Okresní dům pionýrů a mládeže) ODPM Příbram nabídnuta spolupráce při výuce plavání dětí. Souhlasným vyjádřením spolupráce vzniká tělovýchovnému oddělení ODPM zorganizovat vše, aby ještě do konce roku 1973, mohl být zahájen první výcvikový kurz.

Dosavadní vedoucí oddělení Šemberová odešla a na její místo nastoupil Urban. Ten prověřil možnosti nájmu bazénu při ZUNZ Příbram, pak při SEŠ v Berouně. Bazén v Berouně, rozměrů 20–6,5–1,2m, byl nakonec smluvně na jedno plavecké období zajištěn. Byla svolána schůzka budoucích cvičitelů plavání, na které byli přítomni Urban, Klimeš, Butkai, Bican, Krejčová, Valík, Šemberová, kde se dojednávají další podrobnosti činnosti budoucího oddílu plavání: počet plaveckých hodin v týdnu, počet dětí v oddíle, zajištění autobusu, organizace plavecké výuky, rozpočet a z toho vyplývající poplatek za kurz na jedno dítě, zajištění

²² TJ Amasoma Příbram: O nás [online]. [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: http://www.amasoma.cz/?page_id=8.

plaveckých pomůcek, kontrola zdravotního stavu a lékařské doporučení dítěte. Po projednání a zajištění těchto základních věcí, byla svolána v listopadu 1973 schůzka s rodiči, na které se dohodly podmínky činnosti a spolupráce rodičů s plaveckým oddílem a cvičiteli. Bylo přihlášeno celkem 35 chlapců a 20 děvčat, po určitých změnách kurz zahájilo 48 dětí.

ODPM i samotní cvičitelé si byli plně vědomi zodpovědnosti svěřených dětí, k čemu byli i náležitě odborně připraveni: Urban-někdejší absolvent Tyršova tělovýchovného ústavu, s bohatou praxí práce s dětmi, Butkai-cvičitel plavání 3. třídy, Valík-učitel, organizátor s bohatými zkušenostmi práce s dětmi i v plavání. S ostatními cvičiteli, Klimešem, Krejčovou, Bicanem byla provedena praktická instruktážní hodina v bazéně v Berouně a teoretická příprava před zahájením kurzu. Jako zdravotnice, byly zařazeny Průšová, zdravotní sestra a Kolingerová, učitelka mateřské školy. Již při myšlence začít s dětskou výukou plavání se bral v úvahu budoucí rozvoj plaveckého sportu v Příbrami, neboť již v té době byl ve výstavbě plavecký bazén s tělocvičnou, který zaručoval, že plavání v Příbrami bude mít perspektivu.

Obrázek 17. plavecké závody oddílu TJ Jiskra ODPM v roce 1985. Zdroj: Oddílová kronika PK Příbram.

Stavební organizace ZRUP po několikaletém budování tělocvičny a bazénu dokončuje objekt a termín předání veřejnosti byl v srpnu roku 1977. TJ Jiskra při ODPM v Příbrami, na počest 60. výročí VŘSR a 20. výročí ČSTV otevírá středisko

základního, zdokonalovacího a branného plavání. Jeho vedením byli pověřeni pánové Weis, Urban, Brožík, Maurenc, Mašek a Zdeňka Nová, která je v současné době předsedkyní klubu. Koncem dubna 1985 se v Příbrami uskutečnily plavecké závody mezi reprezentanty Příbrami TJ Jiskra ODPM a družebního města v NDR Konigs - Wustterhausenu. Chlapci a děvčata ročníků 1974 a 1975 oplatili návštěvu našich dětí v předchozím roce v NDR. Celá akce proběhla v rámci oslav 40. výročí osvobození Slivice. Závody vyhráli příbramští plavci počtem bodů.²³

5.11 Sállová kopaná

Historie sálové kopané na Příbramsku sahá do druhé poloviny sedmdesátých let. Tehdy se tímto sportem začali zabývat svazáci Uranových dolů Příbram a Vývojové základny uranových dolů (VZUP) Kamenná. Na výzvu týdeníku Mladý svět se celek Socialistický svaz mládeže uranových dolů (SSM UD) Příbram přihlásil do soutěže o „Líný míč“ a v roce 1978 se stal prvním vítězem mistrovství ČSSR. Svazáci UD mají za krátkou dobu trvání svého mužstva, v jehož čele stojí především čtyři protagonisté tohoto sportu na okrese, Eliáš, Šach, Horáček a Jiránek, ve své sbírce celou řadu trofejí. Dokázali vyhrát několik turnajů v Jablonci i Plzni a zvítězili ve dvou ročnících nejlépe obsazeného turnaje O hornický kahan v Příbrami.²⁴

5.12 Jachting

Když byla na Vltavě vybudována vodní díla Orlická a Slapy, dala nově vzniklá jezera popud k rozvoji okruhového jachtingu. V letech 1959 až 1963 byla postavena celá flotila plachetnic, především třídy Létající Holanďan. Jejich posádky se dokonce probojovaly do celostátního finále a získaly několik 1. výkonnostních tříd.

Později se však základní kádr jachtařů rozešel a jejich následovníci se již nesmířili s tím, že by měli brázdit jen Vltavu a naše jezera. Zrodil se opravdový námořní jachting. Začala také stavba námořních plachetnic.

Námořní jachting je náročný a tvrdý sport, vyžaduje sílu, odvahu, znalosti a především zkušenosti, které lze získat jen častým stykem s mořem.

²³ Oddílová kronika PK Příbram.

²⁴ OV ČSTV Příbram. (1979). *Sport na Příbramsku 1965-1978*.

I když to příbramští jachtaři nemají k tomu nejbližšímu moři zrovna nejbliže, dosáhli celé řady významných úspěchů. V roce 1973 se plavili do Tallinu a Helsinek. Z roku 1976 je zdobí druhé místo z regaty NDR - ČSSR ve vodách našich německých přátel, a v témže roce se dostali se svými plachetnicemi až na Shetlandy. Nejúspěšnějším byl rok 1977, kdy jedna z lodí plula ze Splitu do Mesiny a Naxu na Sicílii a druhá svojí plavbou na Island překonala řadu československých rekordů. Dokázala se jako první naše jachta doplatit na tento ostrov a jako první československá plachetnice se dostala až nad severní polární kruh. Protože uplula za 80 dní 4415 námořních mil za velmi těžkých podmínek, splnila také posádka limit mistra sportu.²⁵

Obrázek 18. příbramští jachtaři na Orlické přehradě v 80. letech 20. století. Zdroj: OV ČSTV Příbram. (1979). *Sport na Příbramsku 1965-1978*.

5.13 Házená

Mezinárodní házená se v Československu začala hrát v roce 1947 a již dva roky na to byl založen při TJ Sparta Příbram oddíl mezinárodní házené. Za dobu třiceti let prošel dlouhou cestou, posetou vavříny i pády. Celek dospělých patřil ke špičce Středočeského kraje a dorostenci se dokonce v roce 1953 umístili na druhém místě v přeboru ČSSR. Výborně si vedly i dorostenky, které vybojovaly v roce 1955 titul přebornic ČSSR. O rok později postoupili muži do druhé celostátní ligy. Nejúspěšnějším byl rok 1966, kdy první mužstvo dospělých startovalo v druhé lize a rezerva v krajském přeboru.

²⁵ OV ČSTV Příbram. (1979). *Sport na Příbramsku 1965-1978*.

Činnost oddílu stála vždy na obětavosti několika funkcionářů a hráčů. Ovšem v následujících letech přišel útlum. Určitým vzkříšením byl rok 1975, kdy po neúspěších oddíl dokázal v mužské soutěži získat právo účasti v silně obsazené krajské soutěži a v následujícím roce muži skončili na 2. místě ve Středočeském poháru. Pěkných úspěchů dosáhli také na turnajích s mezinárodní účastí. Špatně si nevedli ani dorostenci, kteří v letech 1967–1969 bojovali v dorostenecké lize.

K úspěšným patří i mezinárodní starty. Družstva házenkářů startovalo v Rakousku i v NSR, hostila celky ACO Doberlug z NDR a ze čtyř startů na turnajích v NDR si třikrát přivezli příbramští házenkáři pohár pro vítěze.

Družstva si převážně brigádami vybudovala hezký sportovní stánek s asfaltovou plochou a za svoji činnost získal oddíl titul Vzorný 3. stupně.

V současné době se soustřeďuje na práci s mládeží, v níž pomáhají i bývalí hráči, kteří i nadále zůstali dobrou partou. I když snaha o znovuzkříšení příbramské házené narážela často na nepochopení vedení škol, podařilo se výběrem talentovaných chlapců sestavit celek mladších žáků, který si již za první rok svého působení vybojoval účast v krajském finále. Za další rok, tedy v roce 1977, nenašli žáci v kraji přemohitele a probjovali se až do finále přeboru republiky. V těchto mladých vyrůstají příbramské házené dědicové slavné tradice.²⁶

5.14 Tenis

Tělovýchovná jednota Baník Bohutín byla skutečnou hornickou jednotou. Pracovala v obci nedaleko Příbrami a svými příkladnými výsledky i brigádnickou aktivitou patřila k nejlepším. Tenisté z Bohutína dokázali vybudovat velmi pěkné tenisové dvorce, fotbalisté si upravili hřiště, postavili kabiny a nové ochozy. Všichni členové tělovýchovné jednoty pak pomáhali brigádnickou pomocí při akcích ve své obci.

Tenis se začal v Bohutíně hrát v roce 1966. Místní tenisté začínali s jedním dvorcem a spíše, než oddílem se mohli nazývat hloučkem. Rok od roku však přibývalo zájemců a jeden dvorec už nestačil. Tenisový oddíl byl oficiálně ustaven

²⁶ OV ČSTV Příbram. (1979). *Sport na Příbramsku 1965-1978*.

v roce 1969 a měl 10 členů. Začalo se s rekonstrukcí stávajícího tenisového dvorce a výstavbou nového. Po překonání počátečních obtíží vyrostly další tři dvorce s kvalitním antukovým povrchem, cvičební stěna a nové oplocení.

V roce 1973 se oddíl přihlásil do soutěže o titul „Vzorný“ a zapojil se do turnajů, a to nejen v rámci okresu. Na bohutínské antuce vyrostl jeden z předních hráčů Příbramska - Tureček a dobře si vedl i nadějný dorostenec Sýkora. Následující rok, kdy pokračovala rekonstrukce areálu, se dostavil první výrazný úspěch. Smíšené družstvo dospělých obsadilo v soutěži 4. místo oddíl získal titul „Vzorný 3. stupně“. V následujícím roce si vybojovalo A-družstvo dospělých a dorostenci postup do vyšší soutěže.

V dalších letech se začala velmi úspěšně rozvíjet spolupráce s odboráři UD Příbram a RD Příbram, kteří také pomohli při dalším budování velmi pěkného tenisového stánku. Oddíl řadu let pořádal populární Podbrdský pohár a množství akcí pro mládež, která je zapojena plnění odznaku zdatnosti, buď připraven k práci a obraně vlasti (OZ BPPOV). V roce 1976 oddíl získal titul „Vzorný 2. stupně“.²⁷

²⁷ OV ČSTV Příbram. (1979). *Sport na Příbramsku 1965-1978*.

6 Historie tělesné výchovy a sportu v letech 1989–2018

6.1 Tělovýchovná jednota Sokol

Pokus o obnovení činnosti Sokola se všemi jeho tradicemi a majetkem se podařil definitivně až po revoluci v listopadu 1989. Valná hromada svolaná na 1. července 1991 zplnomocnila stávající výbor ke vstupu do ČOS. Krátce na to k 1. říjnu 1991, převzala nová tělocvičná Jednota Sokol Příbram i sokolovnu. Členové se dali okamžitě do práce, aby havarijní stav sokolovny odstranili. Za krátký čas se obrovské množství práce zvládlo natolik, že sokolovna se stala zase důstojným stánkem pro bohatou činnost.²⁸

Sokol Příbram se během času stal největším příbramským spolkem. Svou pevnou organizací, mnohostrannou činností a soustavnou výchovou mládeže byl neodmyslitelnou součástí veřejného života. Od tělocviku, rozmnožovaného časem o různé sporty, brannou výchovu a táboření, přes společenské a zábavní podniky, výlety, pravidelné sokolské šibřinky, taneční hodiny, vzdělávací akce, přednášky, provoz spolkové knihovny, organizování národních slavností, účast na sokolských sletech, Husovy oslavy až k ochotnickému divadlu, příbramským Sokolem zvláště horlivě provozovanému v sokolovně i v přírodě, k biografu atd., rozšířilo se pole působnosti spolku postupně na obory velmi rozmanité a jednota se tak stala přitažlivou pro osoby s nejrůznějšími schopnostmi a zájmy.

Sokol Příbram je opět připraven a významně přispívá k tělovýchovnému i společenskému dění v Příbrami a okolí.²⁹

6.2 Fotbal

Na lavičce příbramského klubu 1.FK Příbram došlo k několika trenérským změnám v roce 1989. Zdeněk Michálek nahradil ve funkci trenéra Miroslava Starého. U týmu však vydržel jen tři měsíce a pak ho vystřídal jeho asistent Jiří Rychlý, kterému dělal asistenta František Barát. Tento trenér se stal ikonou klubu a působí v něm dodnes.

²⁸Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

²⁹Historie Sokola Příbram [online]. Příbram [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <http://sokolpribram.cz/pribramsky-sokol/historie-sokola-pribram>.

Nástup Jaroslava Starky na scénu příbramského fotbalu nastal v roce 1990. Tehdy začal působit jako vedoucí mužstva. Asi nikdo v této době netušil, že pro klub udělá za několik let tolik práce a stane se jeho hnacím motorem, majitelem a prezidentem. Svátkem fotbalu se pro Příbram stal 7. říjen 1992. Los 3. kola Českého poháru ji přiřknul nejatraktivnějšího možného soupeře. Do Příbrami přijela Sparta Praha. V této době je příbramský klub pojmenován po jednom z partnerů - firmě Portál. Zápas skončil 2:0 pro Spartu, ale FC Portal Příbram podal bojovný výkon, za který se nemusel stydět.

V roce 1994 se Dukla Praha vzdala účasti v 2. lize. Začalo se tedy řešit, kdo ji nahradí. V úvahu přicházel také FC Portal Příbram, jako druhý tým v ČFL, nebo sestupující Bohumín. Volba svazových činovníků padla na příbramský klub. Důležitým v historii klubu bylo sloučení tehdejšího FC Portal Příbram s Duklou Praha. Většina druholigových hráčů odešla na Julisku a v Příbrami hrálo „béčko“ třetí nejvyšší soutěž ČFL. Návštěvnost na rezervní tým byla vyšší nežli v hlavním městě na A-tým Dukly.

Dukla Praha vybojovala postup do první ligy v roce 1997. Vedení klubu se však nedohodlo s armádou a celý klub odešel k Litavce. Příbramští příznivci se tak poprvé v historii dočkali ligového fotbalu. V týmu byla řada příbramských odchovanců. Na první zápas dorazilo 8000 fanoušků a historicky první ligovou branku vsítil Petr Papoušek. O rok později se do názvu klubu vrátilo i jméno města Příbram a v zápisech bylo uvedeno jako Dukla Příbram. Na podzim vystřídal trenéra Josefa Csaplára Jiří Kotrba. Ještě málokdo tehdy tušil, že v Příbrami vydrží téměř čtyři roky.

K 11. březnu 2000 byla datována nejvyšší zaznamenaná ligová návštěva na příbramském stadionu, a to na zápas proti Spartě - 12 562 diváků. V historii 1.FK Příbram byl tučným písmem vepsán rok 2000 ještě jednou. Příbram se totiž přihlásila do Intertoitocupu a jako prvního soupeře přivítala rakouský LaSK Linz. Dramatický postup do dalšího kola přitáhl k Litavce zvučného soupeře - anglický tým Aston Villa. Dvozápas byl zážitkem pro hráče i diváky. Angličané s několika pozdějšími reprezentanty splnili roli favoritů a doma nenechali postup náhodě. Příbram nastoupila v sestavě: Špit - Schindler - Grlíč, Mácha - Mynář, Otepka, Jarolím, Rychlík - Kulič, Seman, Kučera.

Velmi úspěšný byl i rok 2001. Došlo k dalším zkušenostem s pohárovou Evropou. Dobře rozjetou sezónu si pojistilo vedení kvalitními přestupy hráčů. Ze Sparty dokonce přišel legendární útočník Horst Siegl. Příbram skončila na 4. místě a získala přímý postup do poháru UEFA. První soupeř, francouzský Sedan s několika reprezentanty z afrických zemí, tvrdě pykal za podcenění prvního zápasu a Marila Příbram jasně vítězila 4:0. O vítězství. Branky za náš celek vstřelili 3 x Kulič a Otepka.

Odveta již postup nepokazila, a tak si ve druhém kole mohli Příbramáci chystat taktiku na řecký PAOK Soluň. Krutá šestigólová lekce u Středozevního moře však znamenala pohárovou stopku. U Litavky se pak dohrával jen remízový druhý zápas. Ligová sezóna se však nevydařila a pohárové příčky se již neopakovaly. Klub v té době dokončil dominantu areálu - osvětlení. Růst zázemí stadionu a kvality kádru měl stále stoupající tendenci. V roce 2002 byla v areálu vybudovaná plocha s umělým povrchem. Srpnové povodně však udělaly z hlavní hrací plochy jezero, naštěstí však velká voda nezpůsobila zásadní škody. V roce 2005 přišel na lavičku tehdejší Marily Příbram další Jihočech Pavel Tobiáš. Na podzim 2005 se probírala Příbram z letargie a Marila hraje opět prim. Přispěl k tomu i příchod Václava Kolouška, který před osmi lety pro Příbram vybojoval první ligu. Klub měl v názvu jméno partnera Marila.

Mezi legendární zápasy v historii příbramského klubu se bezesporu řadí utkání mezi tehdejší Marilou Příbram a pražskou Spartou. O zápase se hovořilo ještě několik týdnů po závěrečném hvizdu, a to nejen proto, že Příbram poprvé v provoligové historii porazila jedno z pražských „S“, ale také kvůli jednomu z gólů, který Příbram vsítila. V 70. minutě totiž záložníci Čupr a Otepka rozehráli překvapivý signál, kterým zvýšili vedení na 2:1.

Fotbalová štěstěna se od Příbrami odklonila v roce 2007. Klub spadl do druhé ligy. Nastala doba obměn. Tým poskládaný z mladých hráčů, odchovanců i několika Brazilců patřil k favoritům na postup. Ve vedení klubu začal pracovat nejmladší funkcionář v republice a Evropě Petr Větrovský.

Ještě v druholigové sezoně přišel netradiční tah vedení klubu. K týmu nastoupil italský trenér Massimo Morales. Po italsku propracovaná taktika zlepšila efektivitu týmu a v posledním kole hrála Příbram o postup na Slovácku. Překvapivá

výhra ve Slovácku znamenala hned po roce návrat do první ligy. Po letech končí generální sponzor Marila a klub přešel k názvu 1.FK Příbram.

Rok 2012 byl fotbalově velmi zajímavou sezónou. Tým nastřílel historicky nejvíce branek za sezónu a zaznamenal také pozoruhodné výsledky. Ať to byla výhra na Letné proti Spartě 2:0 nebo remíza 4:4 v Olomouci, či domácí výhry nad pohárovou Plzní a Jabloncem. Vysoké porážky v závěru sezóny však dobrý dojem z pěkného roku zbytečně pokazily. Příbram čekají dvě změny trenérů v jedné sezóně. Davida Vavrušku nahrazuje Karol Marko a jeho následně František Straka.

V dalších sezonách se Příbram pohybovala spíše ve druhé polovině tabulky. Do klubu se vrátili odchovanci Zápotočný a Slepíčka, kteří z něj odešli jako talentovaní mladíci. Klub zakládá fotbalovou Akademii 1.FK Příbram. Který je pilotním projektem podobného druhu.³⁰

Obrázek 19. historicky první utkání 1.FK Marila Příbram v poháru UEFA v roce 2001. Zdroj: <https://www.fkpribram.cz/zobraz.asp?t=historie>

6.3 Cyklistika

Příbramská cyklistika musela vyrovnat se změnou společenských poměrů a rychle se zorientovat v novém prostředí začátkem devadesátých let, kdy skončila masivní státní podpora sportu. Klub to zvládl bravurně i za cenu toho, že často měnil název v návaznosti na jména sponzorů. Navíc se mohl opřít o výkony závodníků, kteří se rekrutovali z náborů pořádaných v rámci Závodu míru. Byli to Pavel Braniš, Radek Nehéz, Zdeněk Šlehofer mladší, Jindřich Mařík, bratři Jan a Jiří Wimmerovi, Josef Jindřich, Pavel Čekal a zejména Martin Slaník, který svůj talent prokazoval

³⁰ 1. FK Příbram: Klub - historie [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.fkpribram.cz/zobraz.asp?t=historie>

už jako mladík. Potom přestoupil do RH Plzeň a po skončení základní vojenské služby přestoupil do Mantes, kde vyhrál dva závody Francouzského poháru. Jeho barvy na čas oblékal také Otakar Flala, jenž se po přestupu ze Slušovic blýskl triumfem v tamní Velké ceně. V té době se klub stal spolupořadatelem etapového závodu Lidice, který se v domácím kalendáři díky němu drží dodnes. Poté se přejmenoval na profesionální tým Frut Ovo. Jeho barvy oblékali například Petr Cirk, mistr republiky v časovce jednotlivců, další držitel domácího titulu Jiří Sedláček, Jaroslav Tyr, Zdeněk Rubáš nebo Pavel Camrda. V roce 1993 se klub přejmenoval na Cyklo Bláha, po dvou letech se vrátil k názvu Cykloklub Příbram a poté na CK Příbram, ovšem v domácím pelotonu na silnici i na dráhařských oválech stále patřil k nejlepším a nejvýznamnějším oddílům v republice, když v letech 1993 až 1995 stanul Petr Bauer jako prezident v čele Českého svazu cyklistiky.

V Cykloklubu Příbram došlo ke generační výměně v druhé polovině devadesátých let. Postupně ukončili kariéru Jiří Wimmer, Josef Jindřich a Pavel Čekal. Dlouholeté opory týmu nahradili účastník světového šampionátu na dráze Tomáš Čapek, Jiří Krajíček, mistr republiky za motorovými vodiči Luboš Mazel, Pavel Mosinger starší a v mládežnických kategoriích na sebe začali upozorňovat Karel Vršecký, Ondřej Malý a David Hrnčíř. Po době výsledkového útlumu do Příbrami na přelomu století přišli Karel Kopr, Zdeněk Mach, Zdeněk Kudrna a do popředí pelotonu se drali odchovanci Zdeněk Fous mladší, Martin Rufer, Pavel Foršt, Pavel Kopiczka a Mojmír Minx mladší, který dokázal vybojovat čtyři domácí mistrovské tituly na dráze. V roce 2000 vzniklo při Cykloklubu Příbram Sportovní centrum mládeže pro Střední Čechy, kterým prošli například pozdější profesionál v německé stáji T-mobile František Raboň nebo olympijský vítěz závodu horských kol z Londýna Jaroslav Kulhavý, které bylo po dvanácti letech fungování zrušeno v rámci reorganizace výchovy mladých cyklistů do tří středisek v republice. Silné zastoupení ovšem měla příbramská cyklistika i v kategorii veteránů, kde zásluhou nezdolné bojovnice Bohumily Lomové a Petra Bauera posbírala mnoho titulů mistrů světa či Evropy na silnici.

Jako trenér přišel do Příbrami v roce 2005 někdejší československý reprezentant a rekordman v počtu startů na Závodě míru František Trkal, jenž začal

tvořit silný tým postavený okolo odchovanců Antonína Lindy a Františka Paďoura, jehož sestavu dále tvořili Jakub Kratochvíl, Marek Volf a Jakobové Novákové. Šlo o velmi úspěšnou generaci cyklistů. Linda s Paďourem později přestoupili z Příbrami do nejlepší české stáje v Hradci Králové a Paďour do Itálie do kontinentálního týmu Bora (dnešní Bora–Hansgrohe), v jehož dresu startoval v závodech Pro Tour. Na mistrovství světa V italském Varese zase reprezentovali Českou republiku Kratochvíl s Novákem. František Paďour získal v roce 2006 juniorský titul mistra republiky, o rok později skončil na domácím šampionátu silničářů druhý v kategorii do 23 let a v roce 2008 ovládl pohár v této věkové kategorii stejně jako příbramské družstvo. Stříbro získal rovněž Jakub Novák na mistrovství Slovenské republiky, kde navíc opanoval časovku jednotlivců. Zahanbit se nenechal ani jeho český jmenovec, který získal domácí titul v časovce juniorů a jízdu proti chronometru zvládl excelentně i na světovém juniorském šampionátu, kde obsadil 12. příčku. Navíc vyhrál Velkou cenu Příbrami. Jakub Kratochvíl ovládl etapový závod Tour de Vysočina a vybojoval stříbrnou medaili na domácím šampionátu v kategorii Elite. Na mistrovství světa juniorů v Mexiku ve scratchi byl čtvrtý Marek Volf a do elitní desítky se prosadil i na evropském šampionátu juniorů na silnici. V Příbrami vznikl v roce 2007 kontinentální tým a jeho kostru tvořili právě tito závodníci. Byla to nákladná záležitost, ale CK Příbram získal status reprezentačního výběru a mohli startovat na lepších závodech po celé Evropě, kde měli zčásti uhrazené náklady. Název CK Windoor's Příbram nosil tým od roku 2008. Ten přilákal řadu dalších skvělých cyklistů, vítěze Českého poháru Martina Boubala z německého Regensburgu, účastníka olympiády v Pekingu Slováků Romana Broniše, Rusa Maxima Toporiščoeva a Jiřího Šíbla. Ondřej Sosenka, v té době světový rekordman v hodinovce, také oblékal po jednu sezonu příbramský dres. Po šestnácti letech u rakouské reprezentace se do Příbrami vrátil jako asistent generálního manažera kouč Jiří Mikšík.

Hvězdné obsazení týmu se v roce 2010 změnilo na projekt nadějí do 23 let. Nejvýraznějšími postavami příbramské cyklistiky se stali bratři Jan a Pavel Stohrové s Markem Zaoralem a Janem Volfem, kteří se blýskli svými výsledky v Českém poháru do 23 let, kde mezi jednotlivci i družstvy pravidelně končili na medailových pozicích. Další odchovanec klubu František Sís, dnes jezdec polské profesionální

stáje CCC Polkowice, se zaskvěl v roce 2012 titulem mistra světa ve scratchi. V roce 2014 oddíl sehnal silného sponzora Fany Gastroservis, pod jehož názvem postavil opět kontinentální profesionální tým, který zásluhou jednoho z nejlepších spurterů v republice Martina Boubala, Romana Broniše, Martina Hebíka, bratrů Stohrů a Pavla Grubera začal atakovat přední umístění a sbírat úspěchy v jednorázových závodech po celé Evropě. Nejvýraznějším počinem těchto borců je i triumf v Českém poháru družstev v kategorii Elite, což je největší úspěch příbramské cyklistiky. V roce 2016 do Příbrami k mládeži přišel legendární trenér Pavel Vršecký z Dukly Praha, jenž vychoval řadu mistrů světa a medailistů na dráze. Pod jeho vedením se příbramští mládežníci neskutečně zvedli. Osmnáctiletý Vojtěch Sedláček, syn bývalého mistra republiky, startoval na mistrovství světa juniorů v Dauha a také reprezentoval na evropském šampionátu v norském Bergenu, kde skončil jako nejlepší z Čechů, a svými výkony si řekl o angažmá ve Francii. Společně s Matoušem Měšťanem a Karlem Kubou tvořili páteř reprezentačního týmu juniorů, vynikajících úspěchů dosahují i žáci Jakub Vondráček s Janem Boučkem.³¹

Obrázek 20. tým Frut Ovo Příbram v roce 1996. Zdroj: Archiv CK Příbram

³¹ Cyklistika v Příbrami žije už 90 let [online]. 29. 1. 2018 [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: https://pribramsky.denik.cz/ostatni_region/cyklistika-v-pribrami-zije-uz-90-let-20180129.html

6.4 Volejbal

Tým Vavexu Příbram musel nejprve postoupit z nejnižší krajské soutěže do nejvyšší extraligy. Než se probouvalo mezi nejlepší celky v republice ve volejbale, trvalo družstvu 5 let.

Prvním rokem v extralize skončilo na pátém místě. Druhý rok byl těžší a po nesmyslné kontumaci zápasu v Brně se dostalo do baráže, ve které se utkalo s celkem Stonavy. V těžké chvíli ovšem potvrdilo svou extraligovou příslušnost, kdy obrovskou bojovností a vůlí po vítězství obrátilo nepříznivý stav 0:2 na zápasy ve svůj prospěch.

Následující sezóna nebyla pro hráče Vavexu také vůbec lehká. Celou dobu je provázelo zranění několika hráčů najednou včetně nové posily Michala Bízy, a tak Příbram místo Play-off hrála o záchranu s celkem Ostravy a ten porazila v nádherném boji 3:2 na zápasy a zajistila si tak sedmou příčku v této sezóně. Sezóna 2000–2001 byla přibližně stejná jako ta předchozí a v závěrečných bojích hrála Příbram o udržení s Brnem a vyhrála 3:0 na zápasy a skončila na konečném sedmém pořadí. Ročník 2001–2002 byl pro příbramský volejbal nadmíru úspěšný. V dlouhodobé části se Příbram držela okolo šestého místa, teprve pár kol před koncem bylo jasné, že postupuje do play-off. V prvním kole hrála proti favorizovanému celku Perštejna, který k radosti všech příbramských nadšenců porazila 3:0 na zápasy a postoupila do bojů o medaile. Na tým Odolene Vody už nestačila, a tak v zápase o třetí místo porazila 2:0 na zápasy družstvo Ostravy a získala tak svoji první velkou medaili v mužské extralize ve volejbale.

Ročník 2002–2003 nebyl zas tak úspěšný z pohledu celkového umístění, Příbram skončila na konečném pátém místě, ale na druhou stránku sbírala cenné zkušenosti na mezinárodním poli v pohárech. Porazila tým Osijeku z Chorvatska a postoupila do skupiny v Leipzigu, kde podlehla družstvu Ekaterinburg, vyhrála s Deltacons Tulcea a prohrála s domácími Němci. Tím sice její pohárové naděje skončily, ale zkušenosti, které se příbramským dostalo, jsou k nezaplacení a hodily se i v následujících sezónách.

Důkazem toho, že s Příbramí volejbalová Evropa vážně počítá, byl ročník 2003–2004, protože Příbram pořádala 2. kolo poháru CEV. Do Příbrami se sjeli přední evropské celky Jastrzebie Borynia, tehdejší vítěz polské ligy, Nikaia Piraeus

z Řecka a švýcarský Concordia MTV Näfels. Domácí Vavex skončil na tomto turnaji na druhém místě. Účastníci tohoto turnaje ocenili perfektní pořadatelství, a především skvělou volejbalovou atmosféru, kterou vytvořili příbramští diváci.

Vavex v této sezoně opět postoupil do Play-off a měl tedy šanci zahrát si o medaile. V prvním kole nastoupil proti favorizovaným Českým Budějovicím a k překvapení celé volejbalové veřejnosti je porazil 3:0 na zápasy a postoupil do semifinále. Tady na něj čekal Liberec, ale bohužel ten byl nad jeho síly, a tak Příbram hrála o třetí místo s Opavou. Po prvním dramatickém utkání (2:3), vedla Opava v sérii 1:0, Vavex doma srovnal na 1:1 a jel na Moravu do rozhodující bitvy. V neskutečně vyrovnaném a nervy drásajícím a stejně tak dlouhém zápase (v pátém setu 29:31), nakonec podlehl a obsadil tedy konečné čtvrté místo. Pravidelného, a hlavně velkého zájmu diváků o příbramský volejbal si všimli také představitelé města Příbram.

V roce 2003 bylo zahájeno rozšíření a rekonstrukce volejbalového stánku. Z příbramské haly se stalo moderní sportovní zařízení s veškerým zázemím a skvělými podmínkami jak pro sportovce, tak pro diváky. V úspěchu Příbrami symbolicky pomáhá maskot kocour "Pepík", kterého si oblíbili nejen děti ale i příbramští fanoušci, kteří jezdí na důležitá utkání a jsou respektovanou součástí příbramského týmu.

V současné době je herně aktivní zejména družstvo mužů, které si vlastními silami zajišťuje následovníky z řad kadetů. V každém roce probíhají minimálně dvě kola náboru nových mladých hráčů a hráček a jednota se snaží o znovuzaložení družstva žen či juniorek, které by připravila na hru v nejvyšších soutěžích.

Díky dlouhodobé absenci základního sociálního zázemí, které je citelné právě při přípravě mládeže, se pustilo vedení jednoty do záchrany sportoviště a hledá cestu, jak získat finanční prostředky pro realizaci již vypracovaného projektu pro nové funkční využití svých pozemků. Základní myšlenkou je zpřístupnění areálu široké veřejnosti pro volnočasové sportovní aktivity a služba obyvatelům přilehlého domu s pečovatelskou službou ve smyslu výstavby přírodního relaxačního cvičiště a sauny společně se sociálním zázemím jak pro sportovce, tak právě pro seniory.

Jak zástupci jednoty pochodí s žádostí o pomoc a udržení tohoto jedinečného sportu v Příbrami u vedení města a Středočeského kraje, ukáží až následující období.³²

Obrázek 21. mužstvo VK Euro Sitex Příbram v sezoně 2018–2019. Zdroj: <http://www.cvf.cz/extraliga-muzi/clanky/vk-euro-sitex-pribram-2018-2019-4729>.

6.5 Sportovní aerobik

Z iniciativy Lenky Chlebnové, která je majitelkou klubu Oxygen, vznikl klub závodního aerobiku v roce 2003. Mezi nejúspěšnější týmy v České republice patří už od svého začátku. Členky klubu závodí ve sportovním aerobiku a fitness družstvech, družstva i jednotlivci se od roku 2003 umísťují na medailových pozicích na soutěžích mistrovství republiky, Evropy i světa. Mezi největší úspěchy patří 2. místo v singlu na MS v roce 2003 (Lenka Chlebnová), v roce 2004 na MS 1. místo junior step a 2. místo cadet step. V roce 2009 na MS 1. místo (senior step) a 2. místo (cadet step), 2010 MS 1. místo (senior step), 2011 na MS 1. místo (senior step) a 1. místo (junior step), 2012 na MS 1. místo (senior step), 2014 na MS 1. místo (senior step) a 3. místo junior step).³³

³² O klubu [online]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <https://www.volejbal-pribram.cz/klub>

³³ Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

Obrázek 22. družstvo žen oxygen klubu Příbram v roce 2018 na MČR vybojovali titul mistrů. Zdroj: <http://www.oxygensport.cz/uspechy/uspechy>.

6.6 Bojové sporty

Bojové sporty zastupují v Příbrami dva kluby. KBC Příbram (Kick Boxing - Boxin Club Příbram), který vznikl v roce 1995. Jeho členové se věnují především boxu, kick boxu a od roku 2008 také MMA (Mixed Martial Arts). U vzniku klubu stáli trenér Viktor Vasilišin a jeho první svěřenci Ladislav Erdélyi a Daniel Jerling. Druhým klubem je Pankration gym Příbram a připravuje závodníky na turnaje kick boxu, thai boxu a také MMA. Založili ho Jiří a Renáta Vesečtí, mistři světa v kickboxu s lowkick (Jiří Vesecký) a fullkontaktu (Renáta Vesecká, mistryně republiky v boxu). Mistryní České republiky v zápase MMA v roce 2012 se stala teprve osmnáctiletá bojovnice Lucie Pudilová, když porazila i soupeřku, která byla pátá na mistrovství Evropy.³⁴

³⁴Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

Obrázek 23. zápasnice MMA Lucie Pudilová, která jako první Češka bojuje v nejprestižnější organizaci na světě UFC. Zdroj: <https://www.sherdog.com/fighter/Lucie-Pudilova>.

6.7 Plavání

Příbramský plavecký klub, který vznikl jako občanské sdružení, byl založen v roce 1990. Tento klub se odloučil od dřívější TJ Jiskra. Klub dočkal prvního ocenění hned po třech letech své existence. V Příbrami bylo ustanoveno sportovní centrum mládeže Českým plaveckým svazem na základě výborných výsledků mládežnických kategoriích. V letech 1995–2000 bylo působení Jaroslav Maška ve funkci trenéra juniorské reprezentace další velkou poctou pro příbramské plavání. V té době již reprezentovala odchovankyně Jana Pechanová, která v pozdější době získávala medaile a dosáhla několika dalších úspěchů. Příbramští plavečtí trenéři ovšem vychovali celou řadu dalších úspěšných sportovců. Kromě Jany Pechanové například Rostislava Vítka nebo olympijského medailistu v pětiboji Libora Capaliniho.³⁵

Mládež zůstává doménou PK Příbram i nadále. Mladí příbramští plavci patří celou řadu let ke špičce v České republice a pravidelně vozí medailová umístění. Mezi největší talenty patří čtrnáctiletá Kateřina Laňková. Ondřej Topič a Tomáš Zikmund, kteří jsou zařazeni do reprezentačních družstev ČR, jsou také velmi úspěšnými odchovanci PK Příbram. Dalším úspěšným odchovancem PK Příbram je Lucie Leišová, která se stala jednou z nejmladších plavkyň historie, které

³⁵ Oddílová kronika PK Příbram

se podařilo přeplavat Gibraltarský průliv. Pouze čtyřem Čechům se to podařilo před ní. Osmnáctiletá Lucie Leišová se v roce 2014 ponořila do poměrně vysokých vln a její první pokus byl i přes několik komplikací úspěšný. Uplavat musela 25,5 kilometru a mezi břehy se ve vlnách trápila dlouhých 6 hodin a 31 minut, třetí nejdelší pokus, co se vzdálenosti týče. Její spolužáci a učitelé z příbramského gymnázia jí velice podporovali a fandili.³⁶

Obrázek 24. Klubový znak oddílu PK Příbram, založený v roce 1990. Zdroj: www.pkpribram.cz

Velkou zásluhu na tom, že v Příbrami roste takové množství kvalitních a úspěšných plavců mají trenéři, bez kterých by to nešlo, a také podmínky, které v Příbrami jsou.

Ve svém bazénu pořádá PK Příbram rovněž krajské a republikové závody mládeže. Každoročně se koná Velká cena města Příbrami, což je asi největším závodem v místním bazénu. Ani letošní rok nebude výjimkou. Oddíl má v současnosti přes dvě stovky registrovaných členů a dalších 120 neregistrovaných dětí, které se učí základním plaveckým dovednostem.³⁷

6.8 Rallye Příbram

Až jako poslední v soutěžním seriálu se vždy jezdila Rallye Příbram. O její náročnosti svědčí i skutečnost, že mnohokrát závod dokončila méně než polovina posádek. V roce 1997 pouze jednodenní Rallye Příbram vyhrál celkový vítěz domácího seriálu závodů Milan Dolák. V těch 2001, 2002, 2003 se soutěž jela pod názvem Rallye Příbram AAA Auto Praha, v dalších letech opět Rallye Příbram. Václav

³⁶ Příbramačka Lucie Leišová přeplavala Gibraltar: O nás [online]. 2014 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <http://pribramsko.eu/pribramacka-lucie-leisova-preplavala-gibraltar-5659>

³⁷ Plavecký klub Příbram: O nás [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.pkpribram.cz/o-nas/>

Blahna hrál jako dorostenec a poté ještě v letech 1967–1969 jako talentovaný obránce za A mužstvo TJ Baník Příbram lední hokej, poté se však již plně věnoval motosportu. V sezonách 1970 (třída A1 do 1000 cm³), 1972 (třída A2 do 1150 cm³) a 1974 (třída A2 do 1300 cm³) se stal mistrem ČSSR - závodil za AZNP (Automobilové závody národní podnik) Mladá Boleslav, Barum team Gottwaldov a slušovický Agro Team, naposledy v týmu Antonína Charouze. Zúčastnil se také závodů MS - Rallye Monte Carlo a Acropolis. Po éře s domácími Škodovkami zkusil též Ladu 2105 i typ Samara, Opel Kadett GSi nebo Fordy Sierra a Escort Cosworth, s nímž v roce 1996 oficiálně ukončil svou závodnickou kariéru. V následujícím roce se ještě zúčastnil domácí Rallye Příbram, kterou během své kariéry pětkrát vyhrál.³⁸

Obrázek 25. start 38. rallye Příbram v roce 2017 na náměstí T. G. Masaryka. Zdroj: <https://pibramsky.denik.cz/tipy/slavnostni-start-38-svk-rallye-pribram-265208>.

6.9 Hokej

Klub HC Příbram byl sloučen v roce 1991 s armádním mužstvem VTJ Příbram a klubové barvy jsou od té doby zelená a černá. Družstvo mužů působí od sezony 2009–2010 ve Středočeské krajské lize, čtvrté české nejvyšší soutěži ledního hokeje.

Své domácí zápasy odehrává na zimním stadionu Příbram s kapacitou 5 700 diváků. Mezi úspěšné odchovance patří Drahomír Kadlec hrávajíc za Kladno, Jihlavu, v letech 1990–1992 za IFK Helsinky, naposledy v letech 1993–1996 za Kaufbeuren Eagles (Německo). V roce 1988 byl draftován týmem Philadelphia Flyers ve 12. kole jako 245. v pořadí. V letech 1987–1996 se sedmkrát účastnil MS, dvakrát ZOH.

³⁸Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

Útočník Josef Štraub působil do roku 1985 v Příbrami, poté narukoval do VTJ Tábor a přešel do Dukly Jihlava. Převážnou část své aktivní kariéry působil ve Zlíně, jehož byl také kapitánem. Útočník Patrik Štefan hrál od roku 1997 za HC Sparta Praha, od roku 1999 pravidelně nastupoval v NHL za tým Atlanta Thrashers, který si ho vybral jako jedničku draftu v roce 1999. Svoji poslední sezonu v NHL 2006–2007 působil v Dallasu. V sezoně 2005–2006 nastupoval za českou hokejovou reprezentaci, v roce 2006 získal stříbro na mistrovství světa.

K založení ženského družstva, které začalo působit ihned v nejvyšší soutěži, došlo v roce 2018. Vše se odehrálo po přesunu extraligové licence z družstev pražské Slavie, celkově desetinásobných mistrů České republiky v ženském hokeji.³⁹

Obrázek 26. příbramského hokejového klubu. Zdroj: www.hcpribram.cz

6.10 Tělovýchovná a rekreační zařízení města Příbrami (TĚREZA)

V areálu Nový rybník vzniklo veřejné koupaliště v roce 1964, který zpočátku provozovaly Komunální služby Příbram, TĚREZA vznikla deset let poté v roce 1974. Dráhový golf zde TĚREZA otevřela v roce 1976, což odstartovalo existenci samostatného oddílu dráhového golfu při TJ Příbram. Hráči vybojovali na novém hřišti postup do nejvyšší soutěže. Letní kino se v tomto areálu dokončilo v roce 1981.

Televizní soutěž Příbram - Kladno, při níž slavnostně začalo hloubení základů nekrytého stadionu s umělou lední plochou, proběhla v roce 1968. Uranové doly převzaly nad stavbou odpovědnost, Montáž k. p. ZRUP Příbram projekt realizovala a v říjnu 1971 byla stavba kolaudována. V prvním utkání se střetly týmy VTJ Příbram a symbolicky Škoda Plzeň, tedy město, kam zdejší hokejisté jezdili za tréninky

³⁹Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

na umělou lední plochu. Zápas, v němž hosté vyhráli 10:3, byl předpremiérou, slavnostní premiéra se odehrála k výročí VŘSR. V zápase proti sobě nastoupily týmy složené ze širšího kádru pro Zimní Olympijské hry v Sapporu (1972), kde získalo reprezentační mužstvo bronzovou medaili. Řada známých hokejistů si mohla na nově otevřeném stadionu v Příbrami vyzkoušet led, např. Holeček, Martinec, Šťastný, bratři Holíkové, Hlinka, Dzurilla, ale také rodáci z nedalekého Rožmitálu pod Třemšínem Josef Černý a Ladislav Šmíd.

Až v letech 1973–1974 byla lední plocha zastřešena a v letech 1975–1976 se v její těsné blízkosti budovala druhá umělá lední plocha, sloužící k tréninkům a oblíbenému veřejnému bruslení (v roce 1980 jej navštívilo 27 373 osob). I druhá plocha je v současné době rovněž zastřešena. 1. září 1977 byl otevřen bazén, který je součástí sportovního areálu a dal také vzniknout středisku plavecké výuky.⁴⁰

⁴⁰Smolová, V., et al. (2017). Příbram. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

7 Závěr

Tělesná výchova a sport má v Příbrami dlouholetou tradici. Již od počátku organizované tělovýchovy a sportu, která se datuje k roku 1862, kdy ve městě vznikla tělovýchovná jednota Sokol, byl sport nedílnou součástí většiny obyvatel tohoto města. Postupný vývoj jednotlivých sportovních odvětví přinesl Příbrami řadu úspěchů, a to v řadách jednotlivců i sportovních družstev. Cílem této práce bylo seznámit širokou veřejnost s tímto tématem a dát do povědomí důležitost sportu v Příbrami, který utváří podobu celého města i v dnešní době.

Pokud se podíváme do Příbrami na jména členů v jednotlivých českých tělovýchovných organizacích za dekády jejich existence, můžeme na nich jasně pozorovat, že se v jednotlivých obdobích opakují. Nejvýznamnějším českým spolkem první poloviny 20. století, na jehož historii můžeme dobře pozorovat vývoj národnostní a následně politické situace ve městě, byl Sokol.

Další významným mezníkem v místním sportu je založení TJ Baník Příbram, která po druhé světové válce postupně převzala záštitu jednotlivých sportovních oddílů. V dnešní době je řada sportovních oddílů v Příbrami stále aktivní, sport má stále velký podíl a vliv na sociálním rozvoji společnosti města.

Věřím, že tato práce poslouží jako zdroj informací o historii a současnosti příbramského sportu. Jelikož se jednalo o časově náročné téma, nepodařilo se mi vystihnout všechny důležité informace o sportu v Příbrami, a proto mě toto téma nabádá do dalšího rozvinutí této práce, kde bych se rád zaměřil na současnou situaci sportu v Příbrami. Po roce 1989 se zde založilo několik nových spolků, které svoji činnost provozují už od dětských a juniorských kategorií, které dnes reprezentují Příbram po celé republice i v zahraničí a proto se zde výkonnostní sport udržuje na vysoké úrovni.

Referenční seznam pramenů a literatury

Archivní a tištěné prameny

Oddílová kronika Spartak Příbram

Oddílová kronika PK Příbram

Okresní archiv Příbram. Tělovýchovná jednota Sokol v Příbrami 1862–1948

Narativní prameny

Jiří Wimmer (narozen 1947), generální manažer a trenér týmu CK Fany Gastro

Otakar Peškař (narozen 1972), trenér oddílu Spartak Příbram

Periodika

Nové Příbramsko, roč. 1981

Příbramský deník, roč. 2018

Literatura

Fryš, J., (2006). *Dvanáct osudů dvou staletí.*

Fryš, J., (2016). *Příbram v proměnách času.*

Ječný, J., Kuchařík, V., (2015). *70 let historie motocyklových závodů v Příbrami.*

Kučera, K., (1999). *Z historie fotbalu na březových horách.*

Moravec, V., (1987). *10 let ligy malé kopané v Příbrami.*

OV ČSTV. (1979). *Sport na Příbramsku 1965 - 1978.*

Smolová, V., Barešová, J., Blažková, L., Fischer, D., Hlaváček, R., Korenný, R., Nováček, K., Ptáková, H., Sedláček, O., Stehlík, F., Škácha, P., Trantina V. & Velfl, J., (2017). *Příbram.* Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny českých, moravských a slezských měst.

Trantina, V., (2001). *Velký slovník osobností vědy a kultury příbramského regionu.*

Velfl, J., (2003). *Příbram v průběhu staletí.*

Velfl, J., (2008). *Památky Příbrami v obrazech.*

Žák, V., (1980). *Od počátku Sokola k hokeji na Příbramsku.*

Internetové zdroje

<http://www.amasoma.cz>.

<https://www.atletika.cz/reprezentace/medailony-atletu/dolezal-josef-1>.

<http://www.cvf.cz/extraliga-muzi/clanky/vk-euro-sitex-pribram-2018-2019-4729>.

<https://www.fkpribram.cz/historie>.

<httpd://www.hcpribram.cz>.

<http://old.rally-pribram.cz/historie-1979->

<http://www.oxygensport.cz/uspechy/uspechy>.

<http://www.pkpribram.cz/news/pribramske-plavani-produkuje-historicky-velkou-spoustu-talentu>.

<https://pribram.eu/mesto-pribram/o-meste/historie>.

<http://www.pribramsko.eu/historie>.

<https://pribramsky.denik.cz/tipy/slavnostni-start-38-svk-rally-pribram-265208>.

<https://www.sherdog.com/fighter/Lucie-Pudilova>.

<https://www.volejbal-pribram.cz/klub>.

Seznam použitých zkratek

AC – Athletic club
AFK – Amatérský fotbalový klub
AMASOMA – Amatérský softbalový mančaft
AKRČs – Autoklub republiky Československé
ČAS – Český atletický svaz
ČLTK – Český lawn tenisový klub
ČOS – Česká Obec Sokolská
ČSAV – Československá Akademie věd
ČSC – Český Svaz Cyklistiky
ČSSR – Československá Socialistická Republika
ČSTV – Československý Svaz Tělesné Výchovy a Sportu
ČVUT – České vysoké učení technické
DTJ – Dělnická Tělovýchovná Jednota
FC – Fotbal Club
FK – Fotbalový klub
HC – Hokejový klub
HME – Halové mistrovství Evropy
KBC – Kick Boxing Club
KČT – Klub Českých Turistů
KP – Krajský přebor
LTC – Lawn Tennis Club
MČR – Mistrovství České Republiky
MěstNV – Městský národní výbor
MMA – Mixed Martial Arts
MS – Mistrovství světa
NDR – Německá demokratická republika
NSR – Německá spolková republika
NHL – Národní hokejová liga
NV – Národní Výbor
OD BPPPOV – Odznak zdatnosti Bud' připraven k práci a obraně vlasti
ODPM – Okresní dům pionýrů a mládeže
OH – Olympijské hry
RD – Rudné doly
SK – Sportovní Klub
SSM – Socialistický svaz mládeže
SÚTVS – Státní Úřad pro Tělesnou Výchovu a Sport
SVAZARM – Svaz Armády
SVTVS – Státní Výbor pro Tělesnou Výchovu a Sport
TJ – Tělovýchovná Jednota
UD – Uranové doly
VSK – Volejbalový Sportovní Klub
VTJ – Vojenská Tělovýchovná jednota
VZUP – Vojenská základna uranového průmyslu
USK – Univerzitní sportovní klub
ZDŠ – Základní devítiletá škola